

<http://www.jyu.fi/library/tutkielmat/53/>

HÄÄT LATGALESSA

**Kuvaus musiikin käytöstä latvialaisessa
hääseremoniassa**

Musiikkitieteen
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Syksy 1997

Tuija Pasanen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen	Laitos Musiikkitieteen laitos
Tekijä Tuija Pasanen	
Työn nimi HÄÄT LATGALESSA Kuvaus musiikin käytöstä latvialaissa hääseremoniassa	
Oppiaine Musiikkitiede	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Syksy 1997	Sivumäärä 41 + 21 liitesivua
Tiivistelmä - Abstract <p>Tutkimuksessani olen kuvannut Latvian itäisimmän maakunnan Latgalen hääseremoniaa, sellaisena kuin se oli tyypillisimmillään ennen Latvian liittämistä Neuvostoliittoon vuonna 1944. Tutkimukseni on kuvaus tästä monipäiväisestä hääseremoniasta ja musiikin käytöstä häiden aikana. Katolilaisuus on kautta aikojen vaikuttanut latgalelaisten elämään, niin myös hääseremoniaan. Kun Latvia liitettiin Neuvostoliittoon, valtio kielsi uskonnot ja näin myös katolisen kirkkoviikimisen. Katolilaisuus ja sen myötä hääseremoniaan kuuluvat tavat, kuten morsiamen itkettäminen, alkoivat muuttua ja saada uusia muotoja.</p> <p>Olen kerännyt aineistoni haastattelemalla kahta eri-ikäistä latgalelaista. Margarita Sakina on vuonna 1926 syntynyt kansanlaulaja, jonka omat häät vietettiin aikanaan perinteisellä tavalla. Kansanmuusikko ja folkloristi Andris Kapusts syntyi vuonna 1960, ja hänen lapsuuteensa liittyy muistoja sukulaisten häistä Latgalessa. Suunnittelin haastattelukysymykset Jeff Titonin ja Mark Slobinin musiikkikulttuurin lähestymismallin pohjalta.</p> <p>Aineiston pohjalta olen kuvannut monipäiväisen latgalelaisen hääseremonian alusta loppuun. Laulu, tanssi, kirkkoviikiminen, ruokailutilanteet, erilaiset tavat ja uskomukset muodostavat yhdessä häänäytelmän, jossa jokaisella näytelmän osalla on tarkoituksensa ja asemansa. Laulun osuus hääseremoniassa on erittäin merkittävä. Häihin osallistui sukulaisista ja tuttavista koostuva vanhojen naisten ryhmä, joka lauloi hääväelle ja veti yhteislaulut. Perinteiset latgalelaiset häät olivat lauluhäät.</p>	
Asiasanat häät, hääseremonia, kansanmusiikki, häälaulut, Latvia, Latgale, katolilaisuus, morsiamen itkettäminen, häitkut	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitos	
Muita tietoja Haastattelunauhoja säilytetään Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksella.	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	4
2.1 Kulttuuri tutkimuskohteena	4
2.2 Hääperinteen tutkimukset	5
2.2.1 Suomalaiset hääperinnetutkimukset	5
2.2.2 Suomalais-ugrilaiset hääperinnetutkimukset	7
3 TUTKIMUSASETELMA	9
3.1 Tutkimuksen tavoitteet	9
3.2 Slobinin ja Titonin musiikkikulttuurin lähestymismalli	10
3.3 Teemahaastattelu ja haastateltavat henkilöt	12
3.3.1 Margarita Sakina	13
3.3.2 Andris Kapusts	15
3.4 Haastattelun toteutus	16
4 HÄÄT LATGALESSA	18
4.1 Latgalen maakunta	18
4.2 Hääperinne Latgalessa	19
4.3 Häiden kulku	20
4.3.1 Valmistelut	20
4.3.2 Lauantai - häiden aatto	21
4.3.3 Sunnuntai - häpäivä	22
4.3.3.1 Aamu	22
4.3.3.2 Kirkkoviikiminen ja hääsaattue	23
4.3.3.3 Saapuminen häätaloon	24
4.3.3.4 Hääteria	24
4.3.3.5 Illanvietto	26
4.3.4 Maanantai - toinen päivä	27
4.3.4.1 Aamupäivä morsiamen kotona	27
4.3.4.2 Siirtyminen iltapäivällä sulhasen kotiin	28
4.3.4.3 Hääjuhla sulhasen kotona	29
4.3.5 Tiistai - kolmas päivä	30
4.3.6 Torstai - neljä päivää häiden jälkeen	30

5 TULOSTEN TARKASTELU	31
5.1 Musiikki sosiaalisessa organisaatiossa	
- laulajanaisten rooli	31
5.2 Hääperinteen siirtyminen sukupolvelta toiselle	32
5.3 Kummivanhempien rooli	33
5.4 Morsiamen itkettäminen	33
5.5 Katolisen kirkon merkitys	34
6 PÄÄTÄNTÖ	35
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tutustuin latvialaiseen kulttuuriin ja musiikkiin opiskellessani lukuvuoden 1995 - 96 Latvian musiikkiakatemiassa Riiassa. Yksi opiskelemistani aineista oli folklore, ja näillä folkloren tunneilla sain arvokasta tietoa Latviasta ja latvialaisista yleensä, heidän kulttuuristaan, kansanperinteestään, uskomuksistaan ja kansanmusiikistaan. Latvialainen kansanmusiikki, näin suomalaisen näkökulmasta, on varsin mielenkiintoista, sillä se on lähes yksinomaan laulumusiikkia. Toki nykyään on paljon soitettuaakin kansanmusiikkia, mutta historiallisesti alin kerrostuma on yksinomaan laulettua.

Latvialaisen kulttuurin maailmaan minua johdatti tiedeakatemian tutkija ja folkloren opettaja Zaiga Sneibe. Hän on syntynyt vuonna 1949 Riiassa ja myös elänyt koko elämänsä siellä. Lapsena hän opiskeli musiikkikoulussa pianonsoittoa, musiikin historiaa ja -teoriaa. Myöhemmin Sneibe lähti opiskelemaan musiikkitiedettä musiikkiakatemiaan. Opintoihin kuului tehdä pieni tutkimus jonkun toisen neuvostokansan kansanmusiikista. Sneibe tutki Georgian kansanmusiikkia, ja tämän tutkimuksen tekeminen herätti kiinnostuksen oman maan kansanmusiikkiin ja laajemmin koko kansankulttuuriin. Valmistuttuaan Sneibe opetti musiikin historiaa ja säveltapailua musiikkikoulussa, mutta kiinnostus kansanmusiikkiin vei lopulta voiton, ja tällä hetkellä Sneibe tutkii Latvian tiedeakatemiassa kansanmusiikkia ja opettaa sitä musiikkiakatemiassa musiikkitieteen opiskelijoille. Aineen nimi on "folklore", ja yleisesti folkloresta puhuessaan latvialaiset tarkoittavat kansanmusiikkia.

Etnomusikologian tieteenala on Latviassa vielä kehityksensä alku vaiheessa verrattuna esimerkiksi Suomen vastaavaan, ja Sneibe on toistaiseksi yksi maansa harvoista etnomusikologeista. Hänen työtään lukuunottamatta kansanlaulujen tutkimus rajoittuu yksinomaan tekstien tutkimiseen. Tiedeakatemiassa on folkloren osasto, jonka tutkijat ovat Sneibeä lukuun ottamatta kielentutkijoita. Kansanlaulujen tekstien tutkiminen sinänsä on toki aiheellista, ja siihen latvialaisilla on suurenmoiset tutkimusaineistot, sillä 1800 - 1900-lukujen vaihteessa elänyt Krisjanis Barons kokosi käytännöllisesti katsoen yhdelle ihmiselle mahdottomalta tuntuvan määrän laulutekstejä: lähes miljoona riviä. Barons luokitteli kansanlaulutekstit, latvialaisittain dainat, erittäin systemaattisesti ihmiselämän vaiheiden mukaan. Krisjanis Barons on latvialaisten keskuudessa tunnetuin henkilö: arvostuksessaan hän on kansallispyhimyksen asemassa. Barons kokosi kaiken kaikkiaan 217 800 dainaa,

ryhmitteli ne ja sijoitti järjestetyn kokoelmansa mäntypuusta rakennettuun ison kaapin 1400 laatikkoon. Tämä kaappi sisältää Latvian kielen tutkimuksen, kansatieteen, kirjallisuuden ja taiteen perusteet - se on latvialaisten salainen kansallispyhättö. Baronsin kuoltua vuonna 1923 dainojen keräämistä ja tutkimista ovat jatkaneet kielentutkijat tiedeakatemian folkloren osastolla, mutta musiikkiin ei vielä olla tutkimuksessa keskitytty. (Muller - Henning 1994, 22 ja 26.)

Latvian historia on pitkä ja niin on myös dainojen historia. Ne ovat peräisin etäisiltä esikristillisiltä ajoilta ja ovat kulkeneet suullisena perintönä kuten sadut ja tarinat. Daina ei ole tavallinen kansanlaulu; sen merkitys on paljon syvempi. Dainat ovat latvialaisen identiteetin ja kansallisen kulttuurin alkulähde ja perusta. Muiden kuin latvialaisten on lähes mahdotonta ymmärtää dainoja ja niiden merkitystä latvialaisille, sillä ensinnäkin dainojen kääntäminen muille kielille on vaikeaa niiden erikoisen kielen vuoksi. Dainojen kieli on ikään kuin erikoiskieltä latvian kielen sisällä. Toiseksi dainojen ymmärtäminen vaatisi tutustumista Latviaan hyvin perusteellisesti, jotta ymmärtäisi maan ikivanhan menneisyyden ja pitkän historian. Latvian pieni kansa on ylpeä indo-eurooppalaisista juuristaan, ja kansanperinteen merkitys on suuri. (Muller - Henning 1994, 22.)

Tutustuttuani Latviaan ja dainojen maailmaan sain ajatuksen tehdä tutkimuksen latvialaisesta kansanperinteestä. Kävimme Zaiga Sneiben kanssa keskusteluja pitkin kevättä 1996 siitä, mikä voisi olla tutkimuksen tarkempi kohde ja pikku hiljaa se tarkentui latvialaiseen hääperinteeseen. Ilmeisesti kukaan ei ole kartoittanut latvialaista hääperinnettä, joten aihe alkoi vaikuttaa mielenkiintoiselta ja tutkimisen arvoiselta. Hääperinteeseen sisältyy dainoja, mutta myös muuta kansanperinnettä. Zaiga Sneiben avulla löytyi haastateltavat, jotka molemmat ovat kotoisin itäisestä Latviasta, Latgalen maakunnasta. Näin tutkimuksen kohde rajautuu maantieteellisesti Latgaleen.

Lähes puoli vuosisataa kestänyt neuvostovalta vaikutti perinteisten häätapojen katoamiseen koko Latviassa, myöskin Latgalessa. Hääperinne on kuitenkin Latgalessa säilynyt pisimpään muuttumattomana. Suurin osa maakunnasta on maaseutua eikä perinteeseen ole sulautunut nykyajan uusia kaupunkihäiden piirteitä. Balvin alueella Latgalessa on vanha laulutapa yhä olemassa, kun se muualta Latviasta on jo kadonnut. Esimerkiksi pääkaupunki Riiassa ikivanha hääperinne on

kyllä olemassa, mutta se on saanut uusia muotoja. Piirteitä vanhasta hääperinteestä on yhä vieläkin käytössä, mutta varsinkaan nuoret eivät enää tiedä, mitkä piirteet ovat ikivanhaa hääperinnettä ja mitkä taas uudempaa perinnettä. Tuon tutkimuksessani esille perinteisiä latgalelaisia häätapoja, sellaisina kuin ne olivat tyypillisimmillään ennen kuin Latvia liitettiin vuonna 1944 Neuvostoliittoon.

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

2.1 Kulttuuri tutkimuskohteena

Kun tutkimuskohteena on vieras kulttuuri, joudutaan monenlaisten kysymysten eteen. Tutkimuksen lähtökohtana on aina jokin tutkimuskohdetta koskeva kysymys tai ongelma. Kulttuurintutkijan on joskus vaikea saattaa tutkimusongelmaansa kysymyksen muotoon, sillä kulttuurintutkimuksen tutkimusongelma on usein tyypiltään kuvaileva yleis- tai peruskartoitus, jonka tarkoituksena on luonnehtia jotakin ilmiötä, sen historiaa tai nykyisyyttä mahdollisimman tarkkaan. Kulttuurit ovat erilaisia, ja kulttuurintutkija etsii kulttuurien erilaisuudet, näkee vaihtelut ja havaitsee ainutkertaisuudet. Tutkimustapana kulttuurintutkijalla on usein kuvailevan ja selittävän tutkimuksen yhdistelmä: tutkimus aloitetaan kuvailevan yleiskartoituksen tapaan, mutta työn edetessä tutkija huomaakin pystyvänsä selittämään usein toistuvissa tapauksissa ilmeneviä säännönmukaisuuksia ja lainalaisuuksia. Löytääkseen nämä säännönmukaisuudet ja lainalaisuudet tutkijalla on oltava halu ymmärtää tutkimaansa kulttuuria. (Suojanen 1982, 13.)

Jokainen kulttuurintutkija joutuu huomioimaan emic-etic -strategian käytön tutkimuksessaan. Vieraita kulttuureja tutkittaessa kohdataan erilaisia kulttuurisia todellisuuksia. Kunkin kulttuurin sisäpuolella todellisuus on jäsentynyt muodoiksi, merkityksiksi, periaatteiksi ja johtopäätöksiksi, jotka ovat ymmärrettäviä jokaiselle kyseisen kulttuurin jäsenelle. Kun tutkija tutkii tätä todellisuutta siihen kuuluvien käsitteiden, hänen lähestymistapaansa kutsutaan emistiseksi. Sen vastakohta on etistinen lähestymistapa, jolloin tutkija pysyttelee kuvaamansa kulttuurin ulkopuolella nähdäkseen sen erilliset tapahtumat ja käsitteet suhteessa muiden kulttuurien vastaaviin. Emic -tutkimus on kulttuurin kokijan ja tutkimuskohteen näkökulmasta tehtyä tutkimusta, ja etic -tutkimus puolestaan tieteen kielen sopimuksista lähtevää, kulttuureja vertailevaa tutkimusta. Etisesti kääntää kulttuurisen todellisuuden ja sen käsitteet tieteen vertailukelpoisemmalle ja yleisemmälle kielelle. (Suojanen 1982, 21 - 23.)

Tutkiessaan vierasta kulttuuria tutkija törmää jatkuvasti siihen tosiseikkaan, että hän on oman kulttuurinsa "tuote". Käsitteet ovat erilaisia ja ihmisten koko ajatusmaailma

on erilainen. Eri kulttuureissa eri asiat ovat tärkeitä. Tutkija voi yrittää irrottautua omasta kulttuuristaan ja sen käsitteistöstä asumalla toisessa kulttuurissa, yrittämällä omaksua toisen kulttuurin tavat ja elämäntavan, mutta siltikin hänen on vaikea irrottautua omasta kulttuuritaustastaan. Missä määrin sitten on hyvä tutkia emistisesti eli kulttuurin sisältä päin lähtevästä näkökulmasta? Tutkimuksen tekemisessä saattaa olla hyväksi katsoa kulttuuria ulkopuolisen silmin, sillä jos on liian "sisällä" kyseisessä kulttuurissa voi joitakin asioita jäädä huomaamatta - on ikään kuin sokea, koska kulttuuri on liian lähellä. Toisaalta, jos tutkittava kulttuuri on hyvin vieras, eikä tutkija ole perehtynyt riittävästi kyseiseen kulttuuriin, hän saattaa tehdä vääriä havaintoja ja johtopäätöksiä, ja keskittyä täysin epäolennaisiin asioihin. Emic- ja etic -strategioita ei pidä käsittää vastakkaisiksi, vaan valinnaisiksi tutkimusstrategioiksi. Monet tekijät tutkijan ja tutkimuskohteen suhteessa ratkaisevat kuinka näkökulmat painottuvat. Useimmat kulttuurin tutkimukset ovat emic-etnic -strategioiden erilaisia sekamuotoja. Esimerkiksi seuraavanlainen tilanne voi kohdata tutkijan: tutkimusaineisto on saatu kokoon ja tutkija luokittelee sen tieteellisin käsittein, jotka ovat jo ennestään olemassa tai jotka hän luo itse. Tutkimusta kirjoittaessaan hän kuitenkin joutuu toteamaan, että kulttuurin oma todellisuus voi olla kuvaavampi kuin tieteellinen käsitteistö, ja niinpä on parempi antaa itse materiaalin puhua puolestaan. (Suojanen 1982, 23 ja 27.)

Omassa tutkimuksessani lähestymistapa on etistinen. Tutkin eri kulttuuria kuin omani, ja vaikka olenkin paneutunut Latvian kansankulttuuriin, en pääse suomalaisuudestani. Tutkin latvialaista hääperinnettä meille suomalaisille tutuin käsittein. Ehkäpä ulkopuolisuudesta on kuitenkin hyötyä, koska pystyn laittamaan asiat "raa´asti" järjestykseen takertumatta esimerkiksi tunneseikkoihin. Suomalaisuuteni auttaa minua esittämään asiat suomalaisille ymmärrettävällä tavalla.

2.2 Hääperinteen tutkimukset

2.2.1 Suomalaiset hääperinnetutkimukset

Hääperinteen tutkimuksessa korostuu yhteiskunnallinen näkökulma: tietty hääperinne on sidoksissa sitä ympäröivään yhteisöön. Monet tutkimukset ovat tapaustutkimuksia, joissa kuvataan häitä tietyn ajanjakson aikana tietyssä yhteisössä. Hääseremonia

ymmärretään laajaksi kokonaisuudeksi, jossa musiikki, häänäytelmä, tanssi, puvut, ruokatavat, uskomukset jne. liittyvät kiinteästi toisiinsa eikä niiden erottaminen ole tarkoituksenmukaista. Musiikin osalta lähestymistapa on etnomusikologinen - musiikki ymmärretään osana tätä suurta kokonaisuutta, hääseremoniaa. Seuraavassa esittelen muutamia suomalaisia hääperinnetutkimuksia, joiden tarkastelutapa on etnomusikologinen.

Marja-Liisa Rytkösen pro gradu -työ (1992), "Jenkan rytkettä ja tangon taikaa" , käsittelee pohjois-savolaisia tanssihäitä. Se on etnograafinen tapaustutkimus, jossa tutkimuksen kohteena ovat kahdet häät 1940- ja 1960-luvuilla. Tutkimuksen lähtökohtana Rytkösellä on ollut olettaus, että avioitumistapojen ja tanssimusiikin muuttuminen on sidoksissa yhteiskuntamme muutoksiin. Tutkimuksen kohteena on kaksi pohjoissavolaista hääparia, häissä soittaneet muusikot ja heidän tanssiohjelmistonsa. Tutkimusaineisto on saatu haastattelemalla. Haastattelumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Tutkimusaineiston pohjalta on selvitetty kulttuurissa ja musiikissa tapahtuneita muutoksia 1940-luvulta 1960-luvulle siirryttäessä Alan Merriamin musiikin muutos -mallin avulla.

Hannele Saari on tutkinut pro gradu -työssään (1989) "Talonpoikaismusiikki" häämusiikin käyttöyhteyksiä kolmella keskisuomalaisella paikkakunnalla 1900 - 1930-luvuilla. Tutkimuksessaan Saari on halunnut selvittää, missä häiden eri vaiheissa esiintyi musiikkia ja mikä häämusiikin merkitys on ollut yhteisöissä. Saari on kerännyt aineistonsa pääosin haastattelujen avulla ja täydentänyt sitä arkistomateriaalilla. Hän on huomannut, että 1910-luvulla näillä kolmella paikkakunnalla on häiden vietossa vielä noudatettu vanhoja talonpoikaisia häämenoja, mutta 1920-luvulla vanhoista häätavoista ei ole enää paljonkaan jäljellä.

Anja Nieminen on pro gradu -työssään (1987) tarkastellut hämäläisen Sääksmäen pitäjän Valkeakosken kylän talonpoikais- ja työväestön musiikinviljelyä vuosien 1870 ja 1918 välisenä aikana. Nieminen on kartoittanut pienestä myllykyläyhteisöstä teollisuusyhdyskunnaksi kasvavan Valkeakosken talonpoikais- ja työväestön musiikin eri muodot. Tutkimus on jaoteltu kahteen osaan: ensimmäisessä osassa tarkastellaan erilaisten yhdistysten ulkopuolelle jäävää musisointia ja toisessa osassa kartoitetaan kaikkien niiden tutkittavana ajanjaksona Valkeakoskella toimineiden yhdistysten musiikinviljely, joiden toimintaan talonpoikais- ja työväestön voidaan katsoa

osallistuneen. Toisessa osassa tarkastellaan mm. häämusiikkia. Tutkimuskohdetta on lähestytty lähinnä historian tutkimusmenetelmiä ja aineistoja hyväksikäyttäen. Tutkimuksessa on vahva yhteiskunnallinen näkökulma ja tutkimuksen tulokset osoittivat, että teollistumisen alkuvuosikymmeninä talonpoikais- ja lisääntyvän työväestön musiikinviljelyssä tapahtuneet muutokset olivat vahvasti sidoksissa sekä taloudellisiin ja sosiaalisiin rakennemuutoksiin että yhdistystoiminnan syntyyn ja kehitykseen.

Anja Nygren on tutkinut suomalaisia nykyhäitä ja verrannut 1970 - 1980-luvun häitä 1800 - 1900-luvun vaihteen aikaisiin häihin. Hänen artikkelinsa suomalaisista nykyhäistä sisältyy Järvisen, Pöysän ja Vakimon toimittamaan kirjaan "Monikasvoinen folklore" (1988). Nygrenin tarkastelutapa on melko yleisluontoinen. Artikkelin on eräänlainen tapaperinneanalyysi ja yleiskartoitus häiden vietosta ja sen muutoksista sekä muutosten syistä. Tutkimuksessa ei käsitellä esimerkiksi eri paikkakuntien ja sosiaaliluokkien häidenvieton eroja. Lähdemateriaalina on käytetty sekä aihetta käsittelevää kirjallisuutta että itse kerättyä kyselylomake-, haastattelu- ja havainnointiaineistoa. Loppuyhteenvedossa Nygren toteaa häiden muuttuvan ajan myötä. Kahden eri aikakauden vertailussa on havaittavissa häidenviettotapojen muuttumista, suvun ja kyläyhteisön merkityksen siirtymistä ystäville sekä ritualismin ja perinteiden uusiutumista.

2.2.2 Suomalais-ugrilaiset hääperinnetutkimukset

Suomesta ei löydy juuri lainkaan Latvian kulttuuria käsittelevää kirjallisuutta - ei suomenkielistä eikä käännettyä. Poikkeuksen tekee Urpo Venton teos "Dainojen henki - Latvian ja Liettuan kirjallisuudesta ja kulttuurista" (1990). Vento käsittelee ansiokkaasti näiden kahden Balttian maan kulttuuria ja erityisesti dainoja, kansanlaulutekstejä. Latvian hääperinnettä käsitteleviä teoksia en ole tavannut ainuttakaan. Vaikka Latvia on maantieteellisesti sangen lähellä Suomea, niin kiinnostus maan kansanperinteeseen on ollut meillä vähäistä. Lieneekö syynä se, että Latvia ei ole Suomen sukulaiskansa, kuten esimerkiksi pohjoisnaapurinsa Viro. Suomalais-ugrilaisia kansoja käsitteleviä tutkimuksia on runsaasti, myöskin hääperinteen osalta. Seuraavassa esittelen muutamia, joissa hääseremonian käsittelytapa on samantyylinen kuin omassa tutkimuksessani.

Matti Sarmelan toimittamassa teoksessa "Pohjolan häät" (1981) annetaan yleiskuva Euroopan pohjoisten kansojen, suomalaisten, saamelaisten, inkeriläisten, virolaisten, venäläisten, norjalaisten ja karjalaisten avioitumiseen liittyneistä tavoista, ja tarkastellaan niiden sisältöä ja merkitystä häihin osallistuville yhteisön jäsenille ja avioituville nuorille. Häätapoja on kuvattu näytelmällisinä kokonaisuuksina, rakennekaavioina, eli hääseremonia on kuvattu häiden alusta häiden päättymiseen tarkassa järjestyksessä. Avioitumista ja häitä tarkastellaan taustanaan ne kyläyhteisöt, joissa tavallinen kansa on elänyt. Teos pyrkii antamaan tietoa häätapojen yhteiskunnallisista ehdoista, niiden sosiaalisesta sanomasta sekä tapojen sisällöstä ja merkityksestä oman aikansa hääpareille ja häihin osallistujille.

Kesinä 1986 ja 1988 valokuvaaja Istvan Kecskemetin onnistui ikuistaa transilvanialaisen unkarilaiskylä Szekin häämenot. Szekin kylä on eristyneenä säilyttänyt oman ainutlaatuisen perinteensä halki vuosisatojen. Tekstiosan teokseen "Kylähäät" on laatinut Ildigo Lehtinen. Valokuvat ja hääseremonian kuvaus valmisteluineen, hääpäivän kulkueineen, puheineen ja hyvästelyineen muodostavat kattavan kokonaisuuden useita päiviä kestävästä hääseremoniasta. Ennen varsinaista hääseremonian kuvausosaa Lehtinen kertoo taustaksi Szekin kylän historiasta, sen asukkaista ja perinteisistä punamustista kansanpuvuista sekä sikäläisestä avioliittoon valmistautumisesta yleensä. Teoksen lopussa on kokonaisuudessaan julkaistu puhemiehen runovihko, joka on kiertänyt suvussa, ilmeisesti kuvatun hääparin sulhasen suvussa.

SKS:n toimittama "Venäläinen perinnekulttuuri" (1976) on ensimmäinen suomeksi julkaistu yleisesitys Pohjois-Euroopan venäläisestä kansankulttuurista. Teoksen on laatinut entisen Neuvostoliiton tiedeakatemiaan etnograafisen instituutin työryhmä. Teoksessa kuvataan Venäjän pohjoisalueitten väestörakennetta ja antropologista koostumusta, maanomistusmuotoja, kylä- ja perheyhteisöjä, elinkeinoja ja aineellista kulttuuria, tapaperinnettä, kansantaidetta, folklorea ja kansanrunoutta. Perheriitit ja perhejuhlat ovat saaneet oman kappaleensa, ja tässä kappaleessa kuvataan myös hääseremonia rituaalisena tapahtumana. Teos tarjoaa kiinnostavia vertailu- ja liittymäkohtia suomalaiseen ja erityisesti karjalaiseen kansanperinteseen: hääperinteen osalta esimerkiksi itkuvirret, jotka kuuluvat sekä venäläiseen ja karjalaiseen hääperinteeseen.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on antaa mahdollisimman perustavanlaatuinen kuvaus Latvian itäisimmän maakunnan, Latgalen, perinteisestä hääseremoniasta ja siihen liittyvästä musiikista. Latgalen alueen kulttuuri poikkeaa muun Latvian kulttuurista, ja eroja on myös hääperinteessä. Erot johtuvat lähinnä Latgalen maantieteellisestä sijainnista Venäjän naapurina (katso liite 1), mikä on vaikuttanut esimerkiksi Latgalen murteeseen. Länsi- ja itäeuroopalaisten piirteiden välinen kulttuuriraja kulkee Latviassa niin, että suurin osa Länsi- ja Pohjois-Latviaa jää läntiselle alueelle ja vain maan kapea itä- ja kaakkoisosa, eli Latgale, rajan itäpuolelle (Talve 1971, 32). Oman leimansa kulttuuriin tuo vahva katolilaisuus, muun Latvian ollessa pääosin protestanttista aluetta. Tarkoitukseni on tuoda esille juuri Latgalen alueen tyypilliset piirteet hääseremoniassa, mutta varsinaista vertailua muun Latvian häätapoihin en tee.

Tutkimukseni on etnograafinen kuvaus latgalelaisista häistä ennen Latvian liittämistä Neuvostoliittoon vuonna 1944. Tarkoitukseni on selvittää monipäiväisen hääseremonian kulku. Hääseremonia koostuu erilaisista tavoista, uskomuksista, laulusta, tanssista, ruokailutilanteista ja katolisesta kirkkovihkimisestä. Millainen merkitys näillä häiden eri osilla koko hääseremoniassa on, siihen yritän antaa vastauksen tutkimuksessani. Selvitän myös, mikä on morsiamen itkettämisen merkitys, mikä on hääparin kummivanhempien rooli hääseremoniassa ja mikä on laulajanaisten asema hääseremoniassa.

Meillä Suomessa ei ole tutkittu latvialaista kulttuuria musiikin osalta lainkaan. Latvian hääperinne lienee meille vieläkin vieraampi aihe, joten uskon tutkimuksellani olevan arvoa juuri sen vuoksi, että tämä on meillä ensimmäinen hääseremonian kuvaus Latviasta. Kuvaan monipäiväisen hääseremonian eräänlaisena rakennekaaviona häiden alusta häiden loppuun, ja tämän esitystavan tarkoituksena on valaista aihetta juuri sellaiselle lukijalle, jolle aihe ennestään on tuntematon.

3.2 Slobinin ja Titonin musiikkikulttuurin lähestymismalli

Lähestyn aiheittani Slobinin ja Titonin (1984) musiikkikulttuurin lähestymismallin avulla. Se tarjoaa hyvän lähtökohdan vierasta musiikkikulttuuria lähestyttäessä, kun aluksi ei ole aavistustakaan millaisiin asioihin voisi huomionsa kiinnittää. Minulla oli juuri tällainen tilanne alkaessani suunnitella haastatteluja. Haastateltavat olivat tiedossa jo hyvissä ajoin samoin kuin se, että halusin selvittää mahdollisimman tarkasti, millainen on latgalelainen hääseremonia. Haastattelut oli suunniteltava siten, että saisin mahdollisimman tyhjentävästi tietoa häihin liittyvistä tavoista ja varsinaisesta hääseremoniasta. Slobinin ja Titonin malli on tutkimukseni pohja, josta ovat johdettavissa haastattelujen aihealueet ja myös tutkimukseni pääkohdat.

Slobin ja Titon lähtevät mallissaan liikkeelle hyvin perimmäisistä kysymyksistä, kuten "Mikä on musiikkia (ja mikä ei ole)?" tai "Onko musiikki hyvää ja hyödyllistä ihmiskunnalle?" (Slobin & Titon 1984, 3.) Slobin ja Titon pitävät musiikkia yleismaailmallisena ilmiönä, mutta jolla on erilainen merkitys eri yhteisöissä. Merkityksen musiikki saa kulttuurista. Kulttuuri antaa merkityksen myös 'musiikki'-sanalle. Kutsumme esimerkiksi sinfoniaorkesterin soittoa musiikiksi, mutta soitinten virittämistä emme. Jostakin toisesta kulttuurista tuleva henkilö voisi ajatella virittämisenkin olevan musiikkia. Slobinin ja Titonin mallissa edetään kysymysten avulla aiheesta toiseen ja aiheet ovat kaikki jotenkin sidoksissa ympäröivään yhteisöön. (Slobin & Titon 1984, 1 - 2.)

Slobin ja Titon jakavat musiikkikulttuurin neljään toisiinsa kiinteästi liittyvään osatekijään seuraavasti:

I Musiikkikäsitteet

- A. Musiikki ja uskomusten järjestelmä
- B. Musiikin estetiikka
- C. Musiikin kontekstit

II Musiikki sosiaalisessa organisaatiossa

III Musiikin ohjelmistot

- A. Tyyli
- B. Lajit
- C. Tekstit
- D. Säveltäminen
- E. Siirtyminen sukupolvelta toiselle
- F. Liikkuminen (tanssi)

IV Materiaalinen musiikkikulttuuri

(Slobin & Titon 1984, 2.)

Edellistä jaottelua Slobin ja Titon valottavat hyvin konkreettisilla kysymyksillä, joihin lukija voi vastata jokin tietty musiikkikulttuuri mielessään, ja näin saada selville hyvin perustavanlaatuisia asioita juuri tästä musiikkikulttuurista. Jokaista kohtaa on myös selitetty yksityiskohtaisemmin. (Slobin & Titon 1984, 1 - 8.)

Slobinin ja Titonin mallin ensimmäisen kohdan, "Musiikkikäsitteet", olen jättänyt melko vähälle huomiolle. Latviassa asuessani totesin, että Suomen ja Latvian musiikkikulttuureissa on paljon yhtäläisyyksiä. Uskomusten järjestelmä ja musiikkiestetiikka eivät ratkaisevasti poikkea toisistaan. Molemmissa kulttuureissa musiikilla tarkoitetaan samaa asiaa ja musiikilla on samanlainen asema. Arvotamme musiikkia samanlaisin kriteerein eivätkä esityskäytännöt poikkea juuri toisistaan. Jos halutaan olla tarkkoja, niin toki eroja löytyy, suuriakin, mutta missään tapauksessa ei ole kysymys kahdesta täysin erilaisesta musiikkikulttuurista. Tutkimuksessani konteksti on häät ja tutkin ainoastaan sitä musiikkia, jota esiintyy hääseremoniassa.

Mallin toiseen kohtaan "Musiikki sosiaalisessa organisaatiossa" olen keskittynyt erityisesti. Tarkoitukseni on selvittää musiikin merkitys ja rooli hääseremoniassa; kuinka keskeinen asema musiikilla, erityisesti laululla, on latgalelaisissa häissä. Slobin ja Titon tuovat tämän kohdan selityskappaleessa esille (Slobin & Titon 1984, 4 - 5), että musiikkikulttuureissa ihmiset ovat jakautuneet niihin, jotka sitä tekevät ja esittävät, ja niihin, jotka musiikin tekemiseen eivät osallistu. Latgalelaisissa häissä on laulajanaisten ryhmä, jotka laulavat häiden aikana paljon, ja jos yhteislaulua esiintyy, niin lauluryhmä ohjaa häävään laulamista. Laulajanaisten on häissä tärkeä rooli: vaikka he tulevat kutsumatta, niin silti heitä aina odotetaan tulevaksi.

Mallin kolmannessa kohdassa "Musiikin ohjelmistot" en ole keskittynyt mihinkään erityisesti vaan olen yrittänyt saada kaikista aiheista (tyyli, lajit, tekstit, säveltäminen, siirtyminen sukupolvelta toiselle, tanssi) jotakin olennaista tietoa. Nämä musiikin eri ohjelmistot muodostavat yhdessä sen, mitä yleensä ajatellaan musiikin pohjimmiltaan olevan (Slobin & Titon 1984, 5).

Mallin neljäs kohta "Materiaalinen musiikkikulttuuri" ei ole tutkimuksessani kovin tärkeä. Hääjuhlan vieton yhteydessä mainitsen soittimet, joita häissä soitetaan, mutta muuten olen sivuuttanut aiheen. Slobinin ja Titonin mukaan materiaalinen musiikkikulttuuri on ne "asiat", jotka kulttuuri on tuottanut - fyysisiä kohteita, jotka

voidaan nähdä ja tuntea, joita voidaan pitää kädessä ja käyttää (Slobin & Titon 1984, 7). Näin ollen materiaallinen musiikkikulttuuri tarkoittaa soittimia, nuotteja ja nykyään myös elektroniikkaa, kuten radio, levysoitin, televisio tai videot. Latgalelaisissa häissä soittamisella ei ole kovin suurta merkitystä; tärkeämpää on laulaminen ja yleensä laulut laulettiin ulkoa (Kapusts, haastattelu 3.5.1996).

3.3 Teemahaastattelu ja haastateltavat henkilöt

Haastattelutavoista teemahaastattelu tuntui sopivimmalta menetelmältä, sillä haastateltavia oli vain kaksi ja tietoa piti saada paljon. Haastateltavien oli muistettava kauan sitten tapahtuneita asioita, ja asioiden muistiinpalautumista helpotti, kun he saivat vapaasti kertoa kokemastaan. Olin etukäteen perehtynyt latvialaiseen kansankulttuuriin ja hääperinteeseen yleensä, ja osasin ennalta olettaa tiettyjen asioiden olevan tärkeitä. Näiden olettamusteni sekä Slobinin ja Titonin musiikkikulttuurin lähestymismallin perusteella valitsin haastattelun aihealueet. Jokaisen aihealueen ympärille mietin useita kysymyksiä, sekä laajoja että yksityiskohtaisia. Yleensä esitin aluksi laajan kysymyksen, josta sitten olettamukseni pohjalta kysyin yksityiskohtaisempaa tietoa. Mitä pitemmälle olin ennakolta pystynyt aihetta miettimään, sitä yksityiskohtaisempaa tietoa osasin haastattelussa kysyä.

Laadin kysymykseni seuraavien aihealueiden ympärille: hääseremonian myyttiset, uskonnolliset, paikalliset, taloudelliset ja musiikilliset elementit. Lisäksi halusin tietoa myös seuraavista asioista: häiden yhteisöllinen merkitys, häälaulut ja häätapauhtuman kulku alusta loppuun. Aiheet ovat joiltakin osin päällekkäisiä, mutta ajattelin saavani luotettavampaa tietoa, mikäli sama asia tulee esille eri yhteyksissä. Asioiden käsittelyjärjestys ja haastattelun yksityiskohdat määräytyivät tilanteen mukaan.

Kun tutkimukseni aihe oli suurin piirtein hahmottunut, Zaiga Sneibe otti mietittäväkseen ketä voisi haastatella; haastateltavan pitäisi tuntea latvialainen hääperinne ja tietää myös häälauluja. Kansanlaulaja Margarita Sakina tuli Sneiben mieleen ensimmäisenä, sillä hän oli jo ennestään tavannut Sakinan useita kertoja kansanmusiikkikonserteissa. Sneibe tiesi Sakinan olevan maaseudulta Latgalesta ja asuneen vasta muutamia vuosia Ogren kaupungissa. Sakina oli Sneiben mielestä ehdottomasti paras haastateltava, koska hän muistaa valtavat määrät lauluja.

Sakinan lisäksi ajattelimme, että olisi kiinnostavaa ottaa toiseksi haastateltavaksi joku nuoremman polven kansanmuusikko, joka voisi kertoa nykypäivän hääperinteestä vanhan perinteen lisäksi. Olimme Sneiben kanssa kansanmusiikkikonsertissa Riiassa 26.4.1996 ja yksi esiintyjäryhmistä oli "Grodī". Yhtyettä johtaa Andris Kapusts, joka on nuori folkloristi ja kansanmuusikko. Sneibe oli ollut aiemmin yhteydessä Kapustsiin työnsä vuoksi, sillä he molemmat työskentelevät kansanmusiikin parissa, ja tiesi Kapustsin keräävän kansanperinneaineistoa kaiken aikaa. Kuultuamme "Grodia" saimme idean kysyä Kapustsin kiinnostusta haastatteluihin.

Zaiga Sneibe oli minulle suureksi avuksi haastattelujen käytännön järjestelyissä. Hän tunsikin molemmat haastateltavat ja otti heihin yhteyttä. Pyysin Edwin Sarmista, joka on Sneiben kanadanlatvialainen ystävä, tulkiksi haastattelutilanteisiin, sillä tiesin sen nopeuttavan haastatteluja huomattavasti. Sekä Sakina ja Kapusts että Sarmis suhtautuivat myönteisesti haastatteluihin, ja niin Sneibe sopi haastateltavien kanssa tapaamisemme. Minulla oli mahdollisuus haastatella kumpaakin henkilöä kahdesti. Ensimmäisen haastattelukerran jälkeen tutustuin siitä saamaani aineistoon, ja tavatessamme toisen kerran sain paikata ja tarkentaa tietojani.

3.3.1 Margarita Sakina

Toinen haastateltavista henkilöistä oli Margarita Sakina, joka on ehkä Latvian kuuluisimpia perinteisen kansanlaulutavan taitajia. Sakina tunnetaan erityisesti siitä, että hän muistaa valtavan määrän lauluja ja korkeasta iästään huolimatta laulaa vielä hyvin. Hän syntyi vuonna 1926 Latgalessa, Vilakassa. Vilakan kylästä on noin 15 kilometriä Venäjän rajalle. Hän eli lapsuutensa, nuoruutensa ja koko aikuisikänsä Latgalessa, Rekavassa ja sen lähistöllä. Asuinpaikkoja oli maantieteellisesti varsin pienellä alueella useita, kaikki Venäjän rajan tuntumassa. Vuonna 1951, ollessaan 26-vuotias, Sakina avioitui. Aviomies on myös kotoisin Latgalesta. 1990-luvun alussa Sakina muutti miehensä kanssa Ogreen, joka on 60 kilometriä Latvian pääkaupungista Riiasta kaakkoon (katso liite 1). (Sakina, haastattelu 8.5.1996.)

Lyhyttä itsenäisyyden aikaa vuosina 1918 - 40 ja nykyistä itsenäisyyttä vuodesta 1991 lähtien lukuunottamatta Latvia on läpi koko historiansa ollut vieraan vallan alla. Margarita Sakina syntyi Latvian ensimmäisen itsenäisyyden aikana vuonna 1926 ja

oli 14-vuotias, kun Latvia julistettiin neuvostotasavallaksi. Toisen maailmansodan aikana saksalaiset miehittivät Latvian, joka sodan jälkeen palasi Neuvostoliiton yhteyteen Latvian sosialistisena tasavaltana. Sakinan nuoruus- ja aikuisiän ajan Latvia oli osa suurta Neuvostoliittoa, ja hän on myös nähnyt tapahtumaketjun, joka johti vuonna 1991 Latvian itsenäistymiseen. Sakinan häät olivat vuonna 1951, mutta ne olivat hyvin perinteiset latgalelaiset häät, sillä neuvostovallan vaikutus ei tuolloin ollut vielä kovin hallitseva Latgaleessa. 1960-luvulla kirkkohäät alkoivat väistyä koruttoman rekisteröinnin tieltä. Ne jotka halusivat häihinsä vanhat tavat ja kirkkovihkimisen, joutuivat tekemään ne hiljaisesti huomiota herättämättä. Neuvostovallan aikana kirkkohäitä pidettiin minä päivänä tahansa aikaisemman sunnuntain sijaan. Koko häärityksellinen järjestys muuttui, ja monipäiväinen seremonia menetti merkityksensä. (Sakina, haastattelu 16.5.1996.)

Margarita Sakina on harrastanut musiikkia koko ikänsä. Vilakassa hän lauloi kuorossa, jonka ohjelmistoon vaikuttivat aina kulloisetkin vallanpitäjät. Saksalaisten aikana laulettiin "Deutschland, Deutschland..." , jopa niin tarmokkaasti, että Sakina kertoo osaavansa saksalaiset laulut vieläkin ulkoa (Sakina, haastattelu 8.5.1996). Sakinalla on oma, naisista koostuva lauluryhmä, jonka toiminta on hiipumassa laulajien korkean iän vuoksi. Osa laulajista on jo kuollut. Ryhmä laulaa perinteisiä latvialaisia kansanlauluja ja käyttää ikivanhaa laulutapaa. Ryhmä lauloi ennen lukuisissa häissä, erityisesti Sakinan asuessa Re kavassa. Nykyään Sakina on tehnyt yhteistyötä Latvian tämän hetken tunnetuimman nuoren kansanmuusikon, Valdis Muktupavelsin ja hänen yhtyeensä "Ensemble Rasan" kanssa. Vuonna 1993 "Ensemble Rasalta" ja Margarita Sakinalta ilmestyi levyllinen latvialaista kansanmusiikkia. Julkaisija oli ranskalainen levy-yhtiö, jonka levysarjalle on tallennettu perinnemusiikkia ympäri maailmaa. Levyn esitteessä kerrotaan, että "Sakina on yksi latvialaisen perinteen viimeisimpiä edustajia" (Ensemble Rasa: Latvia - music of solar rites 1993.). Levytyksen yhteydessä "Ensemble Rasa" ja Margarita Sakina esiintyivät Ranskassa joulukuussa 1992. Sakinalla on suuri määrä itse kirjoittamia lauluvihkoja aina lapsuudesta asti, ja hän kertoo laulavansa edelleen paljon. Erityisen mielellään hän laulaa miehelleen, joka on vaikeasti sairaana ja vuoteen omana kotona. Laulujen avulla Sakina miehineen palaa muistoissaan Latgaleen, jossa "sydän on yhä edelleen". (Sakina, haastattelu 8.5.1996.)

3.3.2 Andris Kapusts

Nuoren polven kansanmuusikko ja Emils Melngailis -kansanmusiikkikeskuksen työntekijä Andris Kapusts on toinen henkilö, jota tutkimukseeni haastattelin. Kapusts on syntynyt 1960 Riiassa. Hän vietti lapsuudessaan paljon aikaa isovanhempiensa luona maaseudulla Latgaleessa. Kapustsin isän suku on kotoisin etelä-Latgalesta Kraslavan alueelta, ja äidin koillis-Latgalesta Ludzan alueelta (katso liite 1). Kapustsin isä oli kotoisin hyvin vaatimattomista oloista. Väki oli kouluttamatonta ja sai elantonsa maanviljelyksestä. Luonto oli lähellä, ja sen merkitys oli suuri ihmisten elämässä. Isän kotona kokoonnuttiin iltaisin yhteen kertomaan tarinoita, ja lapsena Kapusts myös tutustui tarinankertomisperinteeseen näissä illoissa. Äidin suku oli varakkaampi ja osa sukulaisista hankki koulutuksen. Lapsuudessa Kapusts vietti paljon aikaa äidin sisaren luona, joka oli opettaja. Ne häät, jotka Kapusts lapsuudestaan muistaa, ovat isän suvun puolelta. Äidin puolelta Kapusts muistaa hyvin vahvana katolilaisuuden tärkeän aseman ihmisten elämässä. (Kapusts, haastattelu 3.5.1996.)

Kapusts on opiskellut klassista musiikkia musiikkikoulussa lapsesta asti, mutta kansanmusiikkiin ja -perinteeseen hän tutustui paremmin vasta 1980-luvun puolivälissä uuden folklore -liikkeen myötä. Aikuisiällä hän on opiskellut ikivanhan latvialaisen laulutavan ja kansanperinnettä yleensä. 13 - 14-vuotiaana Kapusts soitti yhdessä ystävänsä kanssa noin 60 - 70 häissä. Heidän soittamansa musiikki ei ollut perinteistä kansanmusiikkia, vaan pikemminkin schlager -vaikutteista iskelmää. Vuonna 1987 Kapusts perusti kansanmusiikkiyhtyeen nimeltä "Grodi", joka toimii Riiassa. Yhtyeen jäsenet keräävät kansanperinnettä ja kansanmusiikkimateriaalia, ja he ovat opiskelleet perinteiset laulu- ja soittotavat. He käyttävät perinteisiä vanhoja kansansoittimia, joita ovat kanteleensukuinen kokle, harmonikka ja munniharppu, mutta ovat ottaneet mukaan myös uudempia soittimia kuten viulut, lyömäsoittimet ja säkkipilli. Laulukulttuuri syrjäytti ikivanhojen soitinten käytön useiksi vuosikymmeniksi, ja vasta ihan viime aikoina soittimia on alettu ottaa uudelleen käyttöön. "Grodi" musiikin lähtökohtana on laulu, ja soittimia käyttäessään yhtye luottaa intuitioon. (Kapusts, haastattelu 3.5.1996; Grodi 1996.)

3.4 Haastattelun toteutus

Tein kaikki haastattelut Latviassa toukokuussa 1996. Andris Kapustsia haastattelin hänen työpaikallaan Emils Melngailis -kansanmusiikikeskuksessa Riiassa 3. ja 15.5. Margarita Sakinan haastattelut tehtiin hänen kotonaan Ogressa 8. ja 16.5. Kaikissa haastatteluissa oli mukana haastattelijan ja haastateltavan lisäksi Zaiga Sneibe sekä Edwin Sarmis. Käytännössä haastattelun toteutus oli seuraavanlainen: Sneibe käänsi latviaksi haastateltavalle esittämäni englanninkieliset kysymykset, ja haastateltavan vastaukset käänsi latviasta englanniksi Sarmis. Päädyimme tällaiseen järjestelyyn, koska Sneiben esittämät kysymykset vaikuttivat tunnelman vapauttamiseen, olihan hän ennestään tuttu haastateltavien kanssa. Sarmis taas pystyi nopeimmin kääntämään tekstin englanniksi, sillä hän on kanadanlatvialainen ja hallitsee molemmat kielet. Nauhoitin kasetille haastattelut kokonaisuudessaan, jotta minulle jäisi sekä latviankielinen puhe että englanninkielinen käännös siitä. Tästä olikin huomattava apu haastatteluja purkaessani.

Andris Kapustsin haastattelut sujuivat ilman suurempia hankaluuksia, sillä itsekkin tutkimustyötä tekevänä hän ymmärsi heti haastattelun kulun käännöksineen kaikkineen. Tottuneena esiintyjänä Kapusts ei välittänyt lainkaan haastattelujen nauhoittamisesta. Kapusts teki minun, Sneiben ja Sarmisin työn helpoksi, sillä hän jaksotti puhettaan sopivan mittaisiin pätkiin ja englanniksi kääntäminen sujui helposti.

Latviassa vieraiden tullessa kylään ruokapöytään laitetaan parasta. Vieraan kuuluu syödä kaikkea ja paljon, ja ruuasta kieltäytyminen on erittäin epäkohteliasta. Margatita Sakina tarjosi meille aterian ennen haastattelujen aloittamista. Yhdessä syöminen olikin haastatteluja ajatellen hyvä asia, koska Sakina jännitti minua, Sarmisia ja "tutkimuksen tekemistä", ja näin saimme tutustua toisiimme ennen nauhoittamisen aloittamista. Haastattelujen edetessä Sakina unohti nauhoittamisen ja kertoi kokemastaan varsin vapautuneesti. Silloin tällöin Sarmis joutui keskeyttämään Sakinan, sillä kääntäminen kävi sitä vaikeammaksi, mitä pitempiä pätkiä Sakina puhui. Kahden kielen käyttäminen ei ollut mitenkään yksinkertaista, varsinkaan, kun välillä kaikki kolme puhuivat yhtä aikaa selventääkseen asiaa toisilleen. Sakinan keskittymistä häiritsivät väliintulevat englannin käännökset, ja hänen kohdallaan jälkimmäinen haastattelu oli todella tarpeen: hän sai rauhassa palauttaa asioita mieleensä parin viikon ajan ja tarkentaa tietojaan toisella

haastattelukerralla. Yllättävää kyllä Sakina jännitti nauhalle laulamista enemmän kuin puhumista, vaikka nimenomaan laulajana hän on esiintynyt paljon.

4 HÄÄT LATGALESSA

4.1 Latgalen maakunta

Latgale on monessa mielessä erilainen alue muuhun Latviaan verrattuna. Sen historia on synnyttänyt kulttuurin, joka on vaikuttanut ihmisten elämään meidän päiviimme asti. Latvia on lähes koko historiansa ajan elänyt vieraan vallan alla lukuun ottamatta lyhyttä itsenäisyyden aikaa vuosina 1918 - 40 ja nykyistä itsenäisyyttä vuodesta 1991 lähtien. Nykyisten Viron ja Latvian alueet, lukuun ottamatta Latgalea, jakautuivat 1700 - 1800-luvuilla Viron, Liivinmaan ja Kuurinmaan kuvermentteihin, jotka olivat Venäjän alaisuudessa. Ennen tätä aikakautta 1200-luvulta 1600-luvulle näiden kolmen alueen yhteisnimenä oli Liivinmaa, joka oli Saksalaisen ritarikunnan hallitsema, suhteellisen itsenäinen valtio. 1500- ja 1600-luvuilla Liivinmaan alueesta taisteltiin, ja lopulta Ruotsi ja Puola jakoivat sen. Myöhemmin alueet siirtyivät Venäjän hallintaan. Latgalen historia on erilainen. Se kuului 210 vuotta vuosina 1562 - 1772 katoliseen Puolaan, ja sen jälkeen Venäjän Vitebskin kuvermenttiin vuosina 1796 - 1918. Ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheessa Kuurinmaa, Liivinmaan eteläosa ja siihen saakka Venäjän Vitebskin kuvermenttiin kuulunut Latgale yhdistyivät Latviaksi. Liivinmaan pohjoisosa ja entinen Viron kuvermentti yhdistyivät Viroksi. (Muller - Henning 1994, 19, 21 ja 72 - 73.)

Erilaisen historian lisäksi Venäjän läheisyys on myös vaikuttanut Latgalen omaleimaiseen kulttuuriin, mm. Latgalen murteeseen. Jonkin aikaa 1800-luvun loppupuolella länsimaisen kirjaimiston käyttö Latgalessa oli jopa kielletty. Asiantuntijat kinastelevat yhä siitä, onko latgalen murre erillinen balttilainen kieli vaiko vain latvian kielen murre. Nykyään balttilaisten kielten pieneen ryhmään kuuluvat latvian ja liettuan kielet. Ne ovat vanhimmat yhä elävät indoeurooppalaiset kielet, ja niissä on monia vanhakantaisia piirteitä, jotka muista kielistä ovat jo kadonneet.

Murteen lisäksi Latgale poikkeaa muillakin tavoin muusta Latviasta. Maanomistusolot olivat Latgalessa aivan toisenlaiset kuin vauraammilla Kuurinmaan ja Liivinmaan alueilla. Väestö rajaseudulla kehittyi jo varhain sekaväestöksi, sillä puolustusolosuhteet olivat heikot köyhässä Latgalessa. Vielä köyhemmiltä Venäjän seuduilta siirtyi valkovenäläisiä, venäläisiä ja juutalaisia Latgaleen asumaan.

Latviassa asuu tänä päivänä lukuisia kansallisuuksia pääväestö latvialaisten lisäksi, mutta Latgalessa enemmistö väestöstä edustaa jotakin muuta kansallisuutta kuin latviaa. (Muller - Henning 1994, 21 ja 72 - 73.)

4.2 Hääperinne Latgalessa

Omaleimaisen kulttuurin myötä myös hääperinne Latgalessa poikkeaa muun Latvian hääperinteestä. Merkittävä hääperinnettä muokannut tekijä on puolalaisuuden ajoilta (1562 - 1772) peräisin oleva vahva katolilaisuus. Hääseremoniaan kuuluvia uskonnollisia elementtejä ovat varsinaisen kirkkoviikimisen lisäksi siunaus, jonka morsiamen vanhemmat antavat morsiamelle ennen kirkkoon menoa, ja itse hääjuhlassa laulettavat uskonnolliset laulut (Kapusts 3.5.1996.) Tapana oli myös, että häätalossa oli seinällä pyhä kuva, jota vastapäätä hääpari istui hääjuhlan aikana. Neuvostovallan aikana ihmiset menivät naimisiin rekisteröitymällä aviopariksi, sillä kirkkoviikimistä ei hyväksytty. Silti katolisessa Latgalessa menttiin naimisiin myös kirkossa, tosin salaa valtiolta. Ihmisten mielissä kirkkohäillä oli syvälinen merkitys eikä tavoista haluttu luopua Neuvostoliitonkaan aikana. Sakina (16.5.1996) kertoo:

“Mieleeni tulee hyvin vaikuttavia muistoja häätapatumista. Mielenkiintoisia muistoja tulee mieleeni. Neuvostovallan aikana ihmiset menivät naimisiin yksinkertaisesti vain rekisteröitymällä aviopariksi. Mutta kirkkohäissä oli täysin erilainen tunnelma, se oli paljon syvälinempi. Koko hääseremonia oli hyvin kaunis, vaikuttava ja pitkä. En edes pysty kuvaamaan kuinka hieno seremonia oli.”

Katoliseen perinteeseen Latgalessa kuuluu, että lapsi kastetaan kahdesti ja hän saa myös kahdet kummivanhemmat. Ensimmäiset ristiäiset pidetään lapsen ollessa pieni. Silloin hän saa ensimmäisen nimen ja ensimmäiset kummivanhemmat. Kun lapsi on kahdeksan vuotias pidetään toiset ristiäiset. Silloin lapsi viedään Jumalan kasvojen eteen, “Jumalan pöytään”, toisen kerran. Tässä yhteydessä hän saa toisen nimen ja toiset kummivanhemmat. Ensimmäisillä kummivanhemmilla on suuri merkitys lapsen elämässä ja heidän roolinsa on tärkeä myös silloin, kun lapsi myöhemmin avioituu. (Sakina 8.5.1996.)

Yleinen piirre hääseremoniassa katolisessa ympäristössä, myöskin Latgalessa, on itkeminen ja itkuvirret. Katolilaisuuden mukanaan tuoma piirre on myös häiden

surumielisyys. Morsiamen itku ei ollut symbolista vaan hän todella itki sydämestään; suri sitä, että hänen oli jätettävä lapsuuden kotinsa ja vanhempansa (Sakina 8.5.1996). Kaupunkiympäristössä häät ovat tänä päivänä iloisemmat ja energisemmät; yritetään päästä eroon katolisten häiden surullisista ja alakuloisista hetkistä, joita itkut ja surulliset laulut toivat mukanaan. (Kapusts 3.5.1996.)

Latgalelaiset häälaulut poikkeavat muun Latvian häälauluista. Esimerkiksi Kurzemessa (Kuurinmaa) häämelodioita oli ainoastaan yksi, vaikka tekstejä oli useita, ja melodia laulettiin aina yksinäisenä (Sneibe 30.1.1996). Latgaleessa häämelodioita oli kaksitoista ja laulut olivat moniäänisiä. Laulut olivat tempoltaan hitaita ja hyvin melodisia, toisin kuin muualla Latviassa. Lauluperinteen suhteen Latgalella on yhteisiä piirteitä eteläisen Liettuan kanssa, esimerkiksi juuri moniäänisyys ja hitaat tempot. (Sneibe 13.12.1995.)

4.3 Häiden kulku

4.3.1 Valmistelut

Häiden valmistelu alkoi hyvissä ajoin ennen varsinaisia häitä. Yleensä hääjuhla vietettiin morsiamen kotona, joskus harvoin sulhasen kotona (Sakina 16.5.1996). Yleinen käytäntö oli kuitenkin sellainen, että hääpäivää seuraavana päivänä väki siirtyi jatkamaan juhlia morsiamen kodista sulhasen kotiin, ja näin kaikki olivat mukana saattamassa morsianta uuteen kotitaloonsa. Vaikka juhlinta jatkui sulhasen kotona laululla, tanssilla, syömisellä ja juomisella, niin varsinaisen hääjuhlan voidaan katsoa tapahtuneen morsiamen kotona.

Morsiamen kotona alettiin valmistaa myötäjäisiä tulevalle sulhaselle jo silloin, kun alettiin aavistella häiden olevan tulossa. Myötäjäiset olivat erilaisia käsitöitä: pyyhkeitä, peittoja, vaatteita jne. Yleensä morsian oli tehnyt myötäjäisensä itse. Käsitöitä piti tehdä paljon, sillä varsinaisten myötäjäisten lisäksi annettiin lahjoja sulhasen kaikille sukulaisille ja kummivanhemmille. Sulhasen isälle morsian valmisti paidan ja kummivanhemmille pyyhkeen tai paidan. Myös sulhasen äiti valmisti jotakin käytännöllistä morsiamen kummivanhemmille ja lähisukulaisille sulhasen annettavaksi. Sakina (8.5.1996) kertoo:

“Opin kutomaan kangaspuilla 13-vuotiaana äidin opettamana. Jos tyttö ei pystynyt itse kutomaan, kysyttiin naapuria tai äitiä kutomaan, sillä oli tärkeää, että käsityöt olivat korkeatasoisia.”

Sulhasen kuului hankkia morsiamelleen kaikki häissä tarvittavat asiat kuten sormus, hääpuvun kangas jne. Kaiken kaikkiaan häiden valmistelu tuli sekä sulhasen että morsiamen vanhemmille hyvin kalliiksi, sillä lahjoja piti antaa jokaiselle vastapuolen sukulaiselle. Niiden lisäksi rahaa kului myös juhlissa tarjottaviin ruokiin ja juomiin, joita piti olla runsaasti. (Sakina 8.5.1996.)

4.3.2 Lauantai - häiden aatto

Varsinainen hääseremonia alkoi vihkimistä edeltävänä aamuna, jolloin sulhanen seuralaisineen meni morsiamen kotiin hakemaan myötäjäisiä. Morsiamen kotona oli sulhasen käydessä vähän ihmisiä, vain morsiamen lähisukulaisia. Myötäjäisten luovuttaminen oli koruton tapahtuma, eikä sen yhteydessä ollut tapana laulaa. Sen sijaan sulhasen saapuessa myötäjäisineen takaisin kotiinsa, paikalla oli paljon väkeä, jotka odottivat tilaisuutta päästä tutkimaan myötäjäiset. Tähän tilanteeseen liittyy erityinen arvostelulaulu. Sulhasen sukulaiset ja ystävät arvostelivat morsianta ja hänen sukuaan myötäjäisten perusteella. (Sakina 8. ja 16.5.1996.)

Lauantai oli morsiamelle luultavasti hänen koko elämänsä merkityksellisin päivä. Se oli hänen viimeinen päivänsä kotona omien vanhempien luona, jotka hänen olisi avioliiton myötä jätettävä ja muutettava sulhasen kotiin. Lauantai-iltana morsian valmistautui seuraavaan päivään, jolloin hänet vihittiin avioliittoon. Morsiamen tyttöystävät, sisaret ja sukulaistyöt tekivät morsiamelle seppeleen, jolla oli symbolista merkitystä koko tulevan hääseremonian ajan. Itse asiassa tässä tummanvihreistä, pienistä lehdistä tehdyssä seppeleessä oli kaksi seppelettä: sisempänä oli pieni seppele ja sen ympärillä oli siihen kiinnitettynä isompi seppele. Seppeleentekijät olivat morsiamen ikäisiä tyttöjä, ja avioliittoon mennessään morsiamen olisi nyt jätettävä tyttöystävät ja huoleton nuoruuselämä. Pian hän olisi vaimo ja paikka olisi miehen luona. Kun morsian laittoi seppeleen päähänsä, tytöt lauloivat hänen ympärillään erityisiä “seppelelauluja” (“*vainagdziesmas*”) ja morsian itki. Hän itki koko sydämestään, sillä vanhempien ja ystävien menettäminen tuntui raskaalta. Yksi

tilanteeseen liittyvä laulu on laulu ruusunnupusta, joka kuvaa morsianta. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.3 Sunnuntai - häpäivä

4.3.3.1 Aamu

Sunnuntaiamu alkoi sekä morsiamen että sulhasen kodeissa häpäven yhteisellä aamiaisella. Aamiaiselle osallistuivat jo edellisenä päivänä saapuneet kaukaiset häpvieraat, sukulaisia ja talon väkeä - kaikki muut paitsi morsian ja sulhanen itse. Pöydässä oli pieni, liinalla peitetty lautanen, johon vieraat laittoivat rahaa kukin varojensa mukaan. Näin häpävi osallistui häiden kustannuksiin, sillä oli kallista mennä naimisiin. Jos vieras oli varakas ja omisti lihakarjaa, oli tapana, että hän toi häätaloon lahjaksi sian-, naudan- tai häränlihaa. Morsiamen kotona aamiaisen yhteydessä vieraat kättelivät morsianta, suutelivat hänen kättään ja toivottivat onnea. (Sakina 16.5.1996; Kapusts 3.5.1996.)

Leivällä ja suolalla oli erityinen symbolinen merkitys latgalelaisissa häissä. Niitä piti olla pöydässä koko hääseremonian ajan, ja niinpä jo sunnuntaiamuna ennen vihkimistä morsiamen kotona oli pöydässä leipää ja suolaa. Yksi leipä oli asetettu kahden kynttilän väliin ja oli esillä koko häiden ajan - leipä syötiin vasta häiden jälkeen. Leipä symbolisoi rikasta ja vaurasta elämää, ja kynttilät elämän valoa. (Sakina 16.5.1996.)

Morsian pukeutui hääpukuunsa kotona tai joskus myös kirkossa. Pukeutuessaan morsian itki (Kapusts 3.5.1996). Kirkossa oli erityinen huone, jossa morsian saattoi pukeutua ennen vihkitilaisuutta. Sulhanen laittautui valmiiksi kotona. Hänen asuunsa kuului rusetti, joka erotti hänet muista miehistä. Kummisedillä oli rintapielessään neulalla kiinnitetty ruusu erotuksena serkuista ja muista sukulaismiehistä, joilla puolestaan oli pieni lehdistä tehty koriste. (Sakina 16.5.1996.)

Ennen kirkkoonlähtöä morsian otti vastaan vanhenpiensa siunauksen. Hän saapui huoneeseen, polvistui äidin ja isän edessä, suuteli kummankin kättä ja kiitti saamastaan kasvatuksesta ja ajastaan kotona. Vanhemmat antoivat siunauksen

tyttären tulevalle avioliitolle. Pöydässä oli kaksi kynttilää ja niiden välissä risti muistuttamassa Jumalasta. Koko hääväki oli läsnä ja osallistui lauluun, joka laulettiin, kun morsian siunauksen saatuaan käveli kohti hevosia ja vaunuja. Laulu oli uskonnollinen ja se laulettiin Jumalalle. (Sakina 8. ja 16.5.1996.)

4.3.3.2 Kirkkoviikkinen ja hääsaattue

Kirkkoon morsiamen hääsaattue tuli morsiamen kotoa ja sulhanen omine saattueineen sulhasen kotoa. Saattueeseen kuului sukulaisia ja ystäviä. Kirkossa pidettiin pitkä messu, johon sisältyi hääparin viikkinen. Tapahtuma oli hyvin kaunis ja vaikuttava. Kuoro lauloi koko ajan häätapahtumaan liittyviä lauluja, joita kutsuttiin vespereiksi. Messuun kuului ehtoollinen, jonka jälkeen pappi vapautti hääparin menemään kotiin. He olivat nyt naimisissa. Siitä merkinä vaihdettiin sormukset messun lopussa. Messun päätyttyä hääpari siirtyi kirkossa erityiseen huoneeseen, jossa he ottivat vastaan kukkia, tervehdyksiä ja siunauksia kirkossakävijöiltä. Huone oli sama, missä morsiamen oli mahdollista pukeutua ennen viikkitilaisuutta. (Sakina 16.5.1996.)

Tervehdysten vastaanottamisen jälkeen ihmiset asettuivat kahteen riviin kujaksi, jotta kaikki voisivat nähdä hääparin. Hääpari käveli kujan läpi ulos kirkosta. Tämän jälkeen hääväki muodosti hääsaattueen hevosineen ja vaunuineen, ja saattue lähti ajamaan kohti morsiamen kotia. Saattue kulki kunniaporttien välistä, joita naapurit ja muu kylän väki olivat pystyttäneet reitin varrelle. Kunniaportit oli koristeltu kukkasilla ja ne oli tehty hääparin kunniaksi. Saattueen etummaisina ajoivat sulhasen kummivanhemmat. Jokaisesta portista piti maksaa sen tekijälle, jotta saattue pääsi etenemään. Sulhasen kummisedän tehtävä oli maksaa kunniaporteista ja maksuksi hän oli varannut mukaansa esimerkiksi likööriä, kakkua tai erilaisia muita lahjoja. Kunniaportit olivat kuin eräänlaisia tarkastusasemia: piti maksaa, jotta saattue pääsi eteen päin. Sulhasen kummivanhempien jälkeen hääsaattueessa ajoivat toisena morsiamen kummivanhemmat ja kolmantena vastavihitty hääpari. Heidän vaunuaan ajoi morsiamen tai sulhasen veli. Hääparin jälkeen saattueessa tulivat muut sukulaiset. (Sakina 16.5.1996.)

Hääpäivään liittyi pari uskomusta, joilla uskottiin olevan vaikutusta hääparin tulevaan yhteiselämään. Jos morsian sattumalta unohti kotoa kirkkoon lähdettyä jotakin kotiin, hänen ei uskottu olevan sulhasensa arvoinen. Jos hääpäivänä oli sateinen sää, sen uskottiin tuovan morsiamelle vaikean avioelämän ja hänen uskottiin joutuvan itkemään paljon. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.3.3 Saapuminen häätaloon

Häävieraiden saavuttua häätaloon he kerääntyivät pihalle tervetuloitotuksia varten ja lauloivat saman uskonnollisen laulun, joka oli laulettu myös morsiamen siunauksen yhteydessä samana aamuna. Sen jälkeen morsiamen vanhemmat, jotka eivät olleet osallistuneet messuun, toivottivat häävieraat tervetulleiksi. Pihalla oli pöytä, jossa oli leipää, suolaa ja kakkua. Hääväelle leikattiin kakusta viipale ja tarjottiin myös snapsit. Tervetuliaispöytään piti kuulua suolaista ja makeaa (suolaa ja kakkua), jotta hääparin tulevassa yhteiselämässä olisi myös nämä elementit. (Sakina 8.5.1996; Kapusts 3.5.1996.)

Tervetuloitotusten jälkeen hääväki siirtyi sisälle häätaloon. Muiden jo odottaessa sulhanen kantoi morsiamen sylissään kynnyksen yli sisälle. Kynnyksellä oli pyyhkeen alla lautanen ylösalaisin, ja sulhasen oli yritettävä astua lautanen rikki oikealla jalallaan, sillä se toisi onnea tulevaisuudessa ja hyvän elämän. Rikkimenneen lautasen palasista voitiin ennustaa tulevien lasten lukumäärä. Kun kaikki olivat tulleet sisälle taloon, laulettiin yhdessä onnentoivotuslaulu nuorelle parille. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.3.4 Hääateria

Onnentoivotuslaulun jälkeen hääväki kutsuttiin pöytiin istumaan. Pöytiin istuutuivat kaikki muut paitsi laulajanaisten ryhmä, joka jäi seisomaan ja laulamaan. Hääparille oli erityinen kunniapöytä, jota vastapäätä seinällä oli pyhä kuva. Tilanteeseen liittyi tietty laulu juuri hääpöytään istumisesta. Latgalelaisissa häissä oli aina mukana vanhempien naisten lauluryhmä, joka tuli häihin kutsumatta. Laulajat olivat sukulaisia ja usein saman kylän väkeä. Muiden aloittaessa ateriansa esilaulaja aloitti laulun ja

muut laulajat yhtyivät siihen. Laulut olivat kaksiäänisiä. Vieraiden syödessä laulajat kävivät läpi häävieraat laulamalla heistä jokaisesta laulun. Lauluissa otettiin esille ihmisten tyypillisimpiä ja huvittavimpia ominaisuuksia - jokaisesta tehtiin pilaa laulamalla, myös lapsista. Koska oltiin morsiamen talossa, ensimmäiseksi laulettiin sulhasen kummivanhemmista. Joskus oli sellainen tilanne, että ensimmäiset kummivanhemmat olivat kuolleet tai eivät muuten olleet päässeet häihin. Silloin paikalla olivat toiset kummivanhemmat ja ensimmäinen laulu laulettiin heistä. Kummivanhempien jälkeen siirryttiin laulamaan muista vieraista - jokaisesta vuorollaan. Häävieraat maksoivat lauluista makeisilla, ruualla, rahalla tai muilla pienillä lahjoilla. Osa häävieraista oli poikennut kaupassa matkalla häätaloon ja ostanut karamelleja, joilla he sitten maksoivat lauluistaan laulajaisille. Oli tärkeää, että lauluista todella maksettiin, ja makeiset ja muut lahjat laulajille tuotiin häihin itse. Joskus kävi niin, että vieras ei olisi halunnut maksaa lainkaan, tai hän maksoi pöydän antimista. Silloin hän joutui naurunalaiseksi ja hänestä laulettiin uudelleen. (Sakina 8.5.1996.)

Edellä kuvatun laulutapahtuman nimi on *apdziedasana*, joka sananmukaisesti käännettynä tarkoittaa *laulaa jostakin* (englanniksi *ap* on *about*, *dziedasana* on *singing* - *apdziedasana* on *to sing about*, *to sing around*). Musiikkitieteellisessä kirjallisuudessa tapahtumasta käytetään nimeä *dziesmugars*, joka on käännettynä *songswar*. Sana on tullut latvian kieleen suurten laulujuhlien myötä, joissa kuorot käyvät keskenään "sotaa" siitä, mikä kuoro on paras. Tavallinen kansa käyttää tapahtumasta kuitenkin edelleen nimeä *apdziedasana*. (Kapusts 15.5.1996.)

Oli tärkeää, että latgalelainen hääpöytä oli runsaasti varustettu ja pöydässä tarjottiin erityisiä hääruokia. Ensimmäiseksi tarjottiin kakkua ja viiniä. Tarjolla oli myös suolaa. Tässä tilanteessa taas muistutettiin suolaisesta ja makeasta elämässä. Hääruoka aloitettiin nauttimalla lihalientä. Sen jälkeen tuli pääruoka, johon kuului perunoita, keitettyä kaalia ja lihaa jossakin muodossa. Lisukkeina tarjottiin salaattia ja kalaa. Tarjolla oli koko ajan myös olutta. (Kapusts 3.5.1996.)

4.3.3.5 Illanvietto

Hääaterian jälkeen ilta jatkui laulamisen, tanssimisen ja hauskanpidon merkeissä. Morsiamen kummitäti tai -setä vastasi ohjelman etenemisestä. Häissä laulettavat yhteislaulut hääväki osasi ulkoa. Nuorempi väki oppi laulut vanhemmalta väeltä - laulut kulkivat suullisena perintönä. Sakina (8.5.1996) kertoo:

“Opin melodiat äidiltäni häiden aikana. Laulut olivat yksinkertaisia. Lauluja opittiin myös vanhoilta naisilta, jotka tulivat häihin kutsumatta. He olivat pääasiassa sukulaisia; setien vaimoja, äidin siskoja jne. He näyttivät tietävän satoja lauluja.”

Laulajanaisilla saattoi olla mukanaan lauluviikkoja, joihin he olivat itse kirjoittaneet ylös laulujen sanoja, ja illan aikana he tavallaan johtivat laulua, koska muistivat laulujen tekstit vihkojensa avulla (Sakina 8.5.1996). Laulu oli ehdottomasti häiden merkittävin elementti, vaikka soitinmusiikkiakin häissä kuultiin tanssien säestyksissä. Häissä oli mukana musikantti, joka osasi soittaa monia instrumentteja: harmonikkaa, huilua, rumpua, viulua. Tyypillisintä oli harmonikansoitto. Joskus häissä oli useampi soittaja ja silloin heillä jokaisella oli oma instrumenttinsa. Andris Kapusts (3.5.1996) kertoo:

“Muistan lapsuudestani kahdet häät. Ensimmäisistä häistä muistan päällimmäisenä musiikin ja musikantin, joka soitti kolmirivistä harmonikkaa. Ehkä parhaiten muistan sen, että musikantti istui huoneen nurkassa ja hänelle tuotiin olutta. Muistan vahvan tupakansavun ja sen, kuinka sain pitää harmonikkaa kädessäni. Myöhemmin minulle kerrottiin, että musikantti oli sokea. Toisista häistä muistan laulajia, naisia, ja muistan heidän laulaneen häävieraista. Muistan, että huone oli täynnä ihmisiä ja tunsin heistä lähtevän energian. Musiikki jäi päällimmäisenä mieleeni. Toisissa häissä musikanteja oli kolme: viulisti, rummunsoittaja ja harmonikansoittaja.”

Hääaterian jälkeen laulajanaiset lauloivat laulun, jolla vieraita pyydettiin nousemaan pöydästä ja aloittamaan tanssin. Tanssit alkoivat valssilla, jonka hääpari tanssi. Sen jälkeen muut häävieraat siirtyivät myös tanssilattialle ja oli laulajanaisten vuoro istua hääpöytään syömään. Tansseja oli monenlaisia, lukumääräisesti eniten soitettiin polkkia. Tanssimisen lomassa istahdettiin välillä takaisin pöytään ja syötiin. Ruokaa ja olutta oli koko ajan tarjolla. Oli tärkeää, että tarjottavaa riitti ja ruoka maistui häävieraille. (Kapusts 3.5.1996.)

Keskiyöllä vietettiin *mitsosana* -seremoniaa, tapahtumaa, jossa hääparista varsinaisesti tuli vaimo ja mies. Vaimo oli ollut kihlajaisista kirkonmenoihin *brute* (*morsian*). Kun hän messun lopussa sai sormuksen sormeensa, hänestä tuli *ligava* (suomen kielessä tämä sana tarkoittaa myös *morsianta*). Keskiyön seremoniassa morsiamesta tuli *sieva* (*vaimo*). Tasan kello 24.00 keskiyöllä morsiamen kummitäti otti seppeleen morsiamen päästä pois. Ensin hän irroitti pienemmän seppeleen, joka oli kiinnitetty hiuksiin hiusneuloilla ja laittoi sen hetkeksi sivuun. Sitten hän irroitti myös suuremman seppeleen ja antoi sen sulhaselle, joka puolestaan antoi seppeleen vaimon sisarelle tai muulle sukulaistytölle, jotta hänestä tulisi seuraava morsian. Pienempi seppele laitettiin takaisin morsiamen päähän. Hääväki lauloi laulun *Viena sieva vairuma* (*Yksi vaimo lisää*) ja morsian itki, sillä nyt hänet oli lopullisesti liitetty aviomieheensä. (Sakina 16.5.1996.)

Puolen yön jälkeen hääpari ja vanhempi väki meni nukkumaan. Nuoremmat tanssivat ja juhlivat aamuun asti. Häät olivat Latgalessa aina suuri tapahtuma ja niihin tultiin pitkienkin matkojen takaa. Kukaan ei lähtenyt kotiin vielä ensimmäisen päivän päätyttyä vaan olivat mukana ainakin vielä seuraavan päivän. (Sakina 16.5.1996.)

Jokainen hääpari toivoi saavansa monta lasta. Rikkimenneen lautasen paloista oli laskettu tulevien lasten lukumäärä. Ensimmäisen lapsen toivottiin olevan poika. Sakina kertoo (16.5.1996), että poikaa toivottiin, sillä tytöllä tulisi olemaan vaikea elämä. Tällä hän tarkoittaa sitä, että tyttö joutuisi avioliiton myötä lähtemään lapsuudenkodistaan uudelle aviomiehelle ja uuteen sukuun. Jos ensimmäinen lapsi oli tyttö, uskottiin, että perheen mahdolliset takaiskut ja epäonni elämässä johtuivat siitä. Niinpä jokainen hääpari toivoi saavansa pojan ja yritti myös vaikuttaa lapsen sukupuoleen. Saadakseen poikalapsen he laittoivat hääyönä pienen keittiökirveen joko pieluksen tai sängyn alle. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.4 Maanantai - toinen päivä

4.3.4.1 Aamupäivä morsiamen kotona

Maanantiaamun koittaessa nuoret, jotka olivat valvoneet lähes koko yön, herättivät muun hääväen laulamalla ja tanssimalla. Sen jälkeen nuoret peseytyivät, ja jotkut

häävieraista heittivät heille rahaa pesuvateihin ja kiittivät näin aamuherätyksestään. Tämän jälkeen väki nautti aamiaista. Aamiaisella laulettiin, ja sen jälkeen päivä jatkui laulamisen ja juhlimisen merkeissä. (Sakina 16.5.1996.)

Morsiamen kotona nautittiin maanantaina kolme aterialla: aamiainen, lounas ja lähtöateria. Lounaaksi tarjottiin samaa ruokaa kuin edellisenä päivänä hääateria. Tarjolla oli koko ajan olutta. Lähtöateria oli makea jälkiruoka. Sen yhteydessä laulettiin lauluja, joiden aiheena oli morsiamen ero äidistään ja joutuminen vieraalle äidille. Morsian itki, sillä nyt hän lopullisesti jätti vanhempansa. Lähtöaterian jälkeen hääväki, morsiamen vanhempia lukuunottamatta, lähti sulhasen kotiin. Ne, jotka eivät enää jatkaneet juhlia vaan lähtivät kotiin, jättivät pieniä lahjoja ja rahaa pöytään. Yleensä kaikki vieraat halusivat olla mukana saattamassa morsianta tämän uuteen kotiin. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.4.2 Siirtyminen iltapäivällä sulhasen kotiin

Sulhasen kotiin lähdettiin jälleen hevosilla ja vaunuilla hääsaattueena. Ensimmäisenä ajoivat morsiamen kummivanhemmat. Naapurit olivat jälleen pystyttäneet kunniaportteja tien varrelle ja nyt morsiamen kummisetä maksoi porteista niiden tekijöille, jotta saattue pääsi etenemään. Nyt kun hääpari oli jo mies ja vaimo, toisin kuin edellisenä päivänä ajettaessa morsiamen kotiin, kunniaporteissa oli lippuja ja viirejä, joissa toivotettiin parhainta onnea nuorelle parille. (Sakina 16.5.1996.)

Sulhasen kodissa juhlat oli järjestetty lähes täsmälleen samalla lailla kuin morsiamen kotona edellisenä päivänä. Väen saapuessa perille talon pihalla oli tervetuliaispöytä, jossa oli tarjolla kakkua ja leipää. Sen jälkeen morsiamen sukulaiset antoivat sulhasen kotiväelle lahjoja. Ennen siirtymistä sisälle hääväki lauloi saman uskonnollisen laulun, mikä oli laulettu jo morsiamenkin luona samassa tilanteessa. Siirryttäessä sisälle sulhanen kantoi morsiamen kynnyksen yli: tällä kertaa sen vuoksi, että nyt morsian saapui tulevaan kotiinsa. Joissakin paikoissa oli vielä tapana, että sulhanen rikkoi kynnyksellä lautasen. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.4.3 Hääjuhla sulhasen kotona

Laulajanaiset olivat siirtyneet muun hääväen mukana sulhasen kotiin. Hääväki istui pöytiin ja nuori pari istui heille tarkoitettuun kunniapöytään, jonka vastapäisellä seinällä oli pyhä kuva. Ilta vietettiin samaan tapaan kuin edellinen; ainoastaan laulujen aiheet poikkesivat edellisen illan lauluista. Nyt koko hääväki lauloi yhdessä nuoresta avioparista. Joskus nämä laulut olivat outoja morsiamen suvulle, jos suku tuli eri alueelta. Sulhasen sukulaiset lauloivat nuoresta vaimosta ja arvostelivat häntä. Arvostelulauluista Sakina (16.5.1996) kertoo:

“Sulhaselta kysellään mistä hän löysi niin huonon vaimon. Laulajat laulavat morsiamen hyvästä äidistä, jonka tytär jätti. Äiti oli kuin mehiläinen, joka teki ahkerasti töitä ja tämän tytär jätti. Uusi äiti on kuin tulikipinä. Morsiamen ei kannata edes uneksia tulevansa uuden talon emännäksi, uusi äiti on avainten haltija.”

Laulut olivat hyvin vakavia. Nuori vaimo itki, sillä hän tunsu itsensä syvästi loukatuksi näistä arvosteluista. Vastaavasti morsiamen sukulaiset arvostelivat lauluillaan sulhasta ja tämän sukulaisia. (Sakina 16.5.1996.)

Keskiyöllä vietettiin jälleen keskiyön juhlaa. Sulhanen irroitti vaimolta pienen seppeleen, jonka vaimo säilytti muistona häistä. Jos seppelettä oli kannettu häissä arvokkaasti, sen uskottiin tuovan onnea. Pieni seppele oli viattomuuden symboli, ja jos morsiamella oli ollut sukupuoli-suhteita ennen häitä, hänen ei sallittu kantavan pientä seppelettä lainkaan. Tilanteeseen liittyi myös monia lauluja, joita väki yhdessä lauloi. (Sakina 16.5.1996.)

Keskiyön seremonian jälkeen morsiamen kummitäti otti morsiamelta pois tämän valkoisen hääpuvun ja puki tämän vaimoksi. Hänen päälleen laitettiin esiliina ja miesten lakki, suuhun laitettiin piippu. Kaikki naisvieraat vaihtoivat vaattensa. Morsiamen ja naisväen vaateidenvaihto symbolisoi morsiamen tulevaa kotirouvan elämää. Tämän jälkeen morsian antoi lahjoja kaikille sukulaisille: ensimmäisenä lähisukulaisille ja myöhemmin muille - myös uusille sukulaisilleen sulhasen puolelta. Lahjoja tarvittiin paljon. Ohjelmassa seurasi laulua ja tanssia. Tanssin lomassa tarjottiin makea jälkiruoka. Nuori pari ja vanhempi väki meni nukkumaan nuorison jatkaessa juhlintaa jälleen aamuun asti. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.5 Tiistai - kolmas päivä

Aamulla nuorisot herätti muun väen laululla ja kovalla metelillä. Häävälle tarjottiin aamiainen. Häväki tanssi ja juhli koko aamupäivän. Puolen päivän jälkeen nautittiin lounas, jonka jälkeen häät alkoivat olla ohitse. Viimeinen tapahtuma oli morsiamen sukulaisten yritys ostaa morsian takaisin: he yrittivät jokainen vuorollaan ostaa morsiamen takaisin lahjoilla ja rahalla. Sekä lahjat että morsian jäivät sulhasen taloon ja häävieraitten oli aika lähteä koteihinsa. Laulajanaiset lauloivat, että mitään syötävää ei ollut enää jäljellä ja juhlit olivat loppuneet. He ajoivat väen luutien kanssa ulos talosta. (Sakina 16.5.1996.)

4.3.6 Torstai - neljä päivää häiden jälkeen

Torstaina hääpari haki morsiamen vanhemmat sulhasen kotiin vierailemaan. Tämä oli usein ensimmäinen kerta, kun vastaviihityn avioparin vanhemmat näkivät toisensa. Niin sulhasen kuin morsiamenkaan vanhemmat eivät olleet osallistuneet kirkonmenoihin, eivätkä sulhasen vanhemmat olleet osallistuneet hääjuhlintaan morsiamen kotona (Sakina 8.5.1996). Välimatkaa perheillä saattoi olla paljonkin ja yhden päivän takia ei kannattanut kylään lähteä. Tapana olikin, että vierailu kesti useita päiviä. (Sneibe, haastattelu 2.5.1997).

5 TULOSTEN TARKASTELU

5.1 Musiikki sosiaalisessa organisaatiossa - laulajanaisten rooli

Slobinin ja Titonin musiikkikulttuurin lähestymismalli osoittautui hyväksi lähtökohdaksi tutkimukselleni. Mallin sisältämien kysymyksien johdantelemina suunnittelin haastattelukysymykset, joiden avulla sain tietoa latgalelaisesta hääseremoniasta. Kysymykset johdattelivat minut kaikkein olennaisimpiin asioihin, joina pidän laulajanaisten roolia, hääperinteen siirtymistä sukupolvelta toiselle suullisena perintönä, kummivanhempien roolia, morsiamen itkettämistä ja katolilaisuutta.

Perinteisillä latgalelaisilla häillä oli erittäin suuri yhteisöllinen merkitys. Häät olivat ennen kaikkea suvun juhlia. Häävieraita oli aina paljon, sekä kutsuttuja että kutsumattomia. Yleensä kutsumattomat vieraat olivat köyhää väkeä samalta kylältä. He autoivat talon väkeä pienissä töissä kuten pöydän siistimisessä tai tiskaamisessa. Voidaan siis sanoa, että latgalelaiset häät olivat myös kylähäät. Laulajanaiset tulivat häihin aina kutsumattomina, mutta heidän tiedettiin tulevan joka tapauksessa. Oli vain tapana, ettei heitä erikseen kutsuttu. (Kapusts 3. ja 15.5.1996.)

Laulun osuus latgalelaisissa häissä oli erittäin keskeinen. Voisi kai sanoa, että hääseremonian koko ohjelmallinen runko rakentui laulun ympärille. Laulua hääseremoniaan kuului paljon, joko laulajanaisten esittämänä tai heidän johtamana yhteislauluna. Laulajanaisten asema oli keskeinen. He osasivat valtavan määrän lauluja ja yleensä laulajiksi valikoituikin musikaaliset, hyvämuistiset naiset. Laulajanaiset olivat tavallisia maatalon emäntiä, mutta hääseremoniassa heidän laulajantaitojaan arvostettiin ja ihailtiin suuresti. Slobinin ja Titonin (1984, 5) mukaan monissa musiikkikulttuureissa on tyypillistä, että henkilön matala sosiaalinen status nousee, jos hän on mukana tekemässä musiikkia ihmiselämän tärkeissä tapahtumissa (esimerkiksi häät). Laulajanaisten arvoa nosti myös se, että he lauloivat nimenomaan ja ainoastaan häissä.

Slobinin ja Titonin (1984, 4 - 5) mukaan musiikkikulttuureissa ihmiset ovat jakautuneet niihin, jotka musiikkia tekevät ja esittävät, ja niihin, jotka ovat katselijan ja kuuntelijan asemassa. Yhteislaulutilanteista huolimatta voidaan sanoa, että

laulajanaiset olivat esiintyjä ja musiikintekijöitä, ja hääväki oli katselijan ja kuuntelijan asemassa. Tanssia säestävä musikantti oli musiikintekijä hänkin, mutta esiintyjästä ei voida puhua, sillä säestystä tärkeämpi elementti oli tanssi.

5.2. Hääperinteen siirtyminen sukupolvelta toiselle

Latgalelaisessa hääseremoniassa laulettiin ulkoa. Laulut opittiin suullisena perintönä vanhemmalta sukupolvelta, eikä nuotteja käytetty. Laulajat olivat naisia, jotka opettivat laulut, laulutyylin, äänenmuodostuksen, melodiat ja tekstit lapsilleen tai nuoremmille sukulaisilleen. Slobinin ja Titonin (1984, 7) mukaan on musiikkikulttuureja, joissa suullinen perinne siirtyy mestari - oppipoika -suhteen kautta seuraavalle sukupolvelle. Tällöin mestarin ja oppipojan suhde voi kestää koko eliniän ja musiikista tulee "elämäntapa". Joissakin toisissa musiikkikulttuureissa musiikki siirtyy sukupolvelta toiselle ilman muodollista koulutusta: katselemalla, kuuntelemalla ja matkimalla. Tällöin musiikin oppiminen on vuosia kestävä prosessi. Musiikki muuntuu hieman ajan kuluessa, koska kirjoitettuja nuotteja ei käytetä. Latgalelaisessa lauluperinteessä on kysymys juuri tästä jälkimmäisestä, jolloin laulut siirtyvät vanhempien naisten esimerkin avulla seuraavalle sukupolvelle.

Tansseja säestävä musikantti, tai mahdollisesti useampi musikantti, soitti myös ulkoa. Hän oppi sävelmät vanhemmilta musikanteilta eikä nuotteja käytetty. Slobinin ja Titonin (1984, 7 - 8) kuvaama materiaallinen musiikkikulttuuri on melko vieras käsite latgalelaisesta hääperinteestä puhuttaessa, muutamaa tanssisäestyksissä käytettävää soitinta lukuun ottamatta. Hyvin usein laulut tai tanssisävelmät kulkivat tietyissä suvuissa, ja musiikin harjoittaminen oli helpointa, jos oli sattunut syntymään musiikkisukuun (Slobin & Titon 1984, 7). Laulajat ja soittajat olivat maanviljelijöitä, eikä häissä musisoimista pidetty sinänsä ammattina. Kuitenkin ammattilaisena pidettiin muusikkoa, joka oli soittanut yli sadoissa häissä (Kapusts 3.5.1996).

Kun länsimaisen kirjaimiston käyttö Venäjän hallitsemassa Latgalessa oli kielletty vuosina 1864 - 1904, kansan laulamien laulut sävellettiin ilman painettuja kirjoja tai nuotteja (Sneibe 2.5.1997). Kun lauluja ei tallennettu, suullinen perinne oli ainoa tapa pitää lauluja muistissa. Kansanlauluja ei pidetä kenenkään säveltäminä.

5.3 Kummivanhempien rooli hääseremoniassa

Kummisedän ja -tädin rooli oli latgalelaisissa häissä tärkeä, paljon tärkeämpi kuin hääparin omien vanhempien. Hääsaattueen tullessa kirkosta morsiamen kotiin sulhasen kummivanhemmat ajoivat hevosilla ja vaunuilla ensimmäisinä ja maksoivat kunniaporteista koko muun hääsaattueen puolesta. Toisena hääsaattueessa olivat morsiamen kummivanhemmat ja vasta kolmantena tuli hääpari. Maanantaina, kun hääväki ajoi saattueena sulhasen kotiin jatkamaan juhlia, saattueen ensimmäisinä ajoivat puolestaan morsiamen kummivanhemmat. Hääsaattueen järjestys kertoo kummivanhempien arvostetusta asemasta. (Sakina 16.5.1996.)

Kummivanhemmat olivat hääparin seuralaisia ja ohjaajia hääseremoniassa. Kummivanhempia pidettiin myös hääparin saattajina: kummivanhemmat saattoivat hääparin avioliittoon. Kummivanhemmat saattoivat hääparin kirkkoon ja olivat herättämässä heitä maanantaiaamuna. Kummivanhemmat olivat myös eräänlaisia hääseremonian todistajia, ja katsottiin hyväksi, jos heillä oli puhumisen ja viihdyttämisen lahjoja. (Kapusts 3.5.1996.)

5.4 Morsiamen itkettäminen

Sulhasen ja morsiamen osuudet häänäytelmässä olivat hyvin perinteiset. Morsiamelle hääseremonia oli surullinen lähtöriitti, koska hän erosi omasta perheestään ja vanhemmistaan. Koko hääseremonia alusta loppuun oli morsiamelle surullinen, ja leimaa-antava piirre seremoniassa on morsiamen itkeminen ja hänen itkettämisensä. Kapusts (3.5.1996) kertoo:

“Muistan surua tilanteesta, jolloin pukeudutaan ja valmistaudutaan häihin. Tietenkään ei ollut aina mahdollista olla läsnä tässä tilanteessa. Morsiamen kotoalähtö oli intiimi tapahtuma ja se tapahtui kotona perhepiirissä eikä yleisön nähden. “

Lauantai-iltana, jolloin morsiamen tyttöystävät, sisaret ja sukulaistytöt tekivät morsiamelle seppeleen ja lauloivat “seppelelauluja”, morsian itki läheisten ihmisten läsnäollessa, aivan samoin kuin sunnuntaiaamuna pukeutuessaan hääpukuun. Tästä eteen päin kaikki itkutilanteet olivat julkisia: itkeminen keskiyön seremonian

yhteydessä, sulhasen kotiin lähdön yhteydessä maanantaina ja sulhasen sukulaisten arvostelulaulujen yhteydessä.

Sulhanen puolestaan oli eräänlainen sankari, joka vei morsiamen kotiinsa ja määräsi tästä lähtien morsiamen elämästä. Morsiamen vanhempien rooli siirtyi avioliiton myötä tulevalle aviomiehelle; aiemmin morsiamen elämästä vastasivat hänen vanhempansa ja avioliiton myötä aviomies. Hyvin usein morsiamen ero vanhemmistaan oli melko lopullinen, sillä välimatkat saattoivat olla hyvinkin pitkiä, eikä ollut mahdollista kyläillä usein. Maalaistalo eläimiseen vaati hoitoa eikä sitä voinut jättää pitkäksi aikaa. Sulhanen ei avioliiton myötä eronnut vanhemmistaan, vaan jäi kotitaloonsa asumaan.

5.5 Katolisen kirkon rooli

Latgalessa katolisen kirkon rooli oli hyvin merkittävä ja kuului myös häiden yhteyteen. Katolisuus vaikutti ihmisen elämään koko hänen elämänsä ajan. Ensimmäisissä ristiäisissä lapsi sai ensimmäiset kummivanhemmat, jotka olivat tärkeässä roolissa hänen mennessään naimisiin myöhemmin. Kirkkovihkiminen messun yhteydessä oli kenties hääseremonian vaikuttavin osa (Sakina 16.5.1996). Varsinaisessa hääjuhlassa uskonnosta muistutti seinällä oleva pyhä kuva. Vaikka latgalelaisissa häissä oli myös maallisia uskomuksia ja tapoja (esimerkiksi lautasen rikkominen kynnykselle), ne eivät olleet ristiriidassa katolisten tapojen kanssa. Maalliset ja uskonnolliset elementit ovat eläneet rinnakkain vuosisatoja ja niitä on latgalelaisissa häissä vielä tänäkin päivänä.

6 PÄÄTÄNTÖ

Ikivanhoja häälauluja ja piirteitä monipäiväisestä hääperinteestä on löydettävissä ympäri Latviaa vielä tänä päivänäkin, mutta muuttumattomimpana hääperinne on säilynyt Latgalen maakunnassa (Sneibe 30.1.1996). Latgalen asukkaat elävät edelleen vaatimattomasti; esimerkiksi maaseudun talojen sähköistäminen ei ole ulottunut vielä läheskään kaikkialle. Kaupungeissa hääperinne on enemmän tai vähemmän sulautunut uusiin vaikutteisiin, joita mm. Neuvostoliittoon kuulumisen, teollistuminen ja kansainvälistyminen toivat tullessaan. Hääperinne vieraantui pikku hiljaa kirkon vaikutuspiiristä, maallistui ja muuttui monipäiväisestä rituaalista lauontain ja sunnuntain kestäväksi hauskanpidoksi. Koko häärituaalin järjestys muuttui, kun ihmiset alkoivat pitää häitä lauontaina. Sunnuntai ei ollut mitään erikoista, se oli ainoastaan päivä, jolloin häät päättyivät. (Sakina 16.5.1996.)

Kenties merkittävin muutos hääperinteessä liittyy laulamiseen. Latgalelaisissa häissä laulamisella on aina ollut suuri merkitys. Perinteisissä latgalelaisissa häissä laulajanaishilla oli tärkeä rooli. Nykyään laulajanaishia ei häissä ole, sen sijaan hääväki laulaa yhdessä. *Apdziedasana* -tapahtumassa laulajanaishet olivat laulaneet vieraista ja tehneet lauluillaan heistä pilaa. Tämä perinne ei ole jatkunut sellaisenaan, vaan se on muuttunut. Nykyään morsiamen ja sulhasen suvut jakaantuvat ryhmiin, ryhmiä voi olla myös useampia, ja ryhmät aloittavat laulukilpailun. Valitaan jokin teema, esimerkiksi "meri", "kukat", "hevokset" tai "rakkaus", ja jokainen ryhmä keksii lauluja, joiden teksteissä on jotakin tästä teemasta. Kukin laulaa vuorollaan ja laulamista jatketaan niin kauan, kun joku ryhmä keksii lauluja. Tässä laulukilpailussa ei ole mitään väliä laulun alkuperästä tai tyylistä, kunhan sen tekstissä vain kerrotaan jotakin valitusta teemasta. Laulukilpailu käydään tanssimisen ja keskiyön *mitsosana* -seremonian välissä, eli juuri samana ajankohtana kuin aikaisemmin *apdziedasana*. (Kapusts 3.5.1996.)

Nykyajan häissä laulettavat laulut kuuluvat uudempaan kansanlaulukerrostumaan. Ne ovat 'schlager'-tyyppisiä lauluja, joiden alkuperä on Saksassa. Uudet laulut heijastavat uutta estetiikkaa. Suosittu hääjuhlan alussa laulettava laulu on *Nak rudentini* (Tule syksy). Se kertoo häistä yleensä. Kaikki vieraat tuntevat laulun, ja se lauletaan yhdessä ruokapöydässä ennen tanssimisen aloittamista. Nykyään häissä

lauletaan paljon laulukirjoista ja yleensä yksiaanisesti. Tekstit ovat tämän päivän folklorea, joista ihmiset usein muistavat ensimmäiset säkeet, mutta loput on katsottava laulukirjasta. Melodia on yleensä hyvin tuttu. (Kapusts 3.5.1996.)

Tämän päivän häiden tyypillisiä laulutilanteita ovat hääjuhlan alku ja laulukilpailu ennen tanssia. Lisäksi keskiyön seremonian yhteydessä on nykyään tapana laulaa.¹ Seuraavan päivän aamuna nuori pari laulaa laulun *Kur tu teici gailiti manu?* (Mihin juokset kukkoni?). Nämä laulut ovat uudempaa kansanlaulukerrostumaa. Häiden laulutilanteet nykyään ovat täsmälleen samoja kuin vanhassa perinteessä - sekä melodian että tekstin tyyli on vain muuttunut uusien vaikutteiden myötä. *Apdziedasana* oli ennen latgalelaisten häiden tärkein laulutilanne ja vastaavasti laulukilpailu on sitä nykyään. (Kapusts 3.5.1996.)

Vanhassa perinteessä laulajanaisten rooli oli erittäin hallitseva koko hääseremoniassa. Enää ei ole erityistä lauluryhmää joka laulaa ja johtaa yhteislaulua, vaan kaikki laulut ovat yhteislauluja, joiden sujumisesta häiden seremoniamestari pitää huolen. Jos seremoniamestari on itse taitava laulaja, saattaa hän esittää laulun muille, mutta se ei suinkaan ole hänen roolinsa päätarkoitus, vaikka hänet on saatettukin palkata häihin viihdyttäjäksi. Seremoniamestarin on osattava myös puhumisen ja leikittämisen taito, ja hän on usein koonnut laulukirjan, josta lauluja häissä lauletaan. Yhdessä laulettavat laulut ja ennen kaikkea laulukilpailu ovat häidet "kasvot". Entisajan seremoniamestareita olivat kummitäti ja -setä, mutta heidän tehtävänsä ei ollut esiintyä vaan ohjata hääparia ja olla heidän seurassaan. Esiintyminen oli laulajanaisten tehtävä. (Kapusts 3.5.1996.)

Entisajan häissä *apdziedasana* -tapahtumassa laulajanaiset improvisoivat tekstiä laulaessaan häävieraista. Melodia oli jokin tuttu häämelodia. Tämän päivän häissä improvisaatiota ei esiinny, vaan laulujen sanat luetaan laulukirjoista. Kapustsin (3.5.1996) mukaan ihmiset eivät tunne oloaan tarpeeksi turvalliseksi improvisoidakseen.

Tämän päivän häihin suuresti vaikuttava tekijä on raha. Enää ei ole tapana pitää hääjuhlaa välttämättä morsiamen tai sulhasen kotona, vaan se pidetään siellä missä

¹ Keskiyöllä laulettavalla laululla on kaksi melodiavaihtoehtoa: toinen on *Upenesa ozolina* ja toinen *Ligodama upenesa*.

parhaalta tuntuu ja mihin rahat riittävät (Kapusts 3.5.1996). Taloudellinen tilanne on varmaan osaltaan vaikuttanut myös siihen, että häitä ei vietetä enää monipäiväisinä. Nykyään on yleistä, että häät loppuvat vihkimistä seuraavana päivänä yhteiseen lounaaseen (Kapusts 3.5.1996). Samoin taloudellinen tilanne vaikuttaa myös siihen, onko ihmisillä mahdollisuuksia kutsua häihinsä niin paljon ihmisiä kuin he haluaisivat (Kapusts 15.5.1996).

1980-luvun puolivälissä Latviassa tapahtui kansallinen herääminen: kansa alkoi kiinnostua omasta kulttuuristaan ja siihen kuuluvista elementeistä. Aliarvostettu kansanperinteen tutkimus ja kansanmusiikin harrastus alkoivat kiinnostaa latvialaisia. Samalla he löysivät ikivanhan hääperinteen ja vanhat hääkäytännöt. Ihmisillä oli mahdollisuus perehtyä hääperinteestä kertovaan materiaaliin ja tavallaan opetella vanhat hääkäytännöt, jotka eivät enää automaattisesti siirtyneet sukupolvelta toiselle. Andris Kapustsin (15.5.1996) mukaan monet latvialaiset nykyään tutustuvat vanhoihin hääkäytäntöihin häitä valmistaessaan ja näin löytävät ikivanhat elementit häihin ja käyttävät niitä. Kapusts kertoo:

”Muistelen maaseutua ja vanhoja laulajanoisia. Näitä naisia on paljon kuollut, ja heitä on yhä vähemmän ja vähemmän. Keski-ikäiset naiset nykyään eivät ole perineet tätä laulamisen taitoa. Mutta nykyään on paljon tietoa ja materiaalia kuultavissa ja luettavissa, ja ihmiset voivat käyttää tätä materiaalia tuomaan perinteen takaisin entiseen arvokkuuteensa. Monilla on sellainen tunne, että häät ovat taas saaneet enemmän tarkoitusta, ne ovat tulleet vakavimmiksi siinä mielessä, että niissä on taas ikivanhoja piirteitä. Häät eivät ole enää pelkkää juhlintaa ja hauskanpitoa.”

Nykyään Latviassa naimisiinmenevillä pareilla on mahdollisuus valita rekisteröinti tai kirkkoviikiminen. Hääjuhla voidaan viettää joko uuden tai vanhan perinteen mukaisesti. Monet häät ovat jotakin näiden väliltä: häissä on piirteitä sekä vanhasta perinteestä että vanhasta perinteestä muovautuneesta uudesta perinteestä. Usein on niin, että nuoret eivät välttämättä edes tiedä mikä on ikivanhaa hääperinnettä ja mikä taas uudempaa perinnettä. (Kapusts 15.5.1996.)

Perinteiset latvialaiset häät kirkkoviikimisineen ja monipäiväisine hääjuhlisine olivat merkittävä tapahtuma ihmisen elämässä. Morsiamen elämä muuttui avioliiton myötä täysin, koska hän jätti vanhempansa ja kotinsa, ja muutti aviomiehensä kotitaloon miniäksi. Häihin valmistauduttiin huolella, ja niiden eteen nähtiin paljon

vaivaa ja niihin käytettiin paljon rahaa. Häitä juhliva hääväki söi ja joi monta päivää, ja vaikka ihmiset elivät vaatimatonta elämää, he eivät säästelleet rahaa häitä järjestellessään.

Hääseremonian eri osat (laulu, tanssi, ruokailutilanteet, erilaiset tavat, kirkkovihkiminen jne.) yhdistyivät saumattomaksi kokonaisuudeksi, häänäytelmäksi. Kaikilla häänäytelmän osasilla oli tarkoituksensa ja asemansa häänäytelmässä. Laulun asema tässä häänäytelmässä oli hyvin tärkeä. Laulut ja niiden tekstit pitivät yllä latgalelaisen väestön kansallista identiteettiä ja olivat merkittävä väestöä yhdistävä tekijä. Väestö oli köyhää eikä sillä ollut paljonkaan maallista omaisuutta, mutta laulut ja lauluperinne olivat kaikkien omistamaa henkistä omaisuutta. Laulamista esiintyi sekä uskonnollisten että maallisten häätapojen yhteydessä. Latgalelaisissa häissä laulajanaisten ryhmällä oli vastuullisin osuus häiden onnistumisessa. Heidän laulamansa laulut ja vetämänsä yhteislaulut muodostivat häiden ohjelmallisen rungon. Puhuttaessa häistä Latgalessa ei voida mitenkään sivuuttaa laulamista. Voidaan sanoa, että latgalelaiset häät olivat lauluhäät; niin merkittävä oli laulun osuus häänäytelmässä.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Kapusts, Andris. Haastattelut 3.5.1996 ja 15.5.1996. Riga.

Nauhoja säilytetään Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksella.

Sakina, Margarita. Haastattelut 8.5.1996 ja 16.5.1996. Ogre.

Nauhoja säilytetään Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksella.

Sneibe, Zaiga. Folkloren luennot 13.12.1995 ja 30.1.1996. Riga.

Sneibe, Zaiga. Haastattelu 2.5.1997. Riga.

Kirjalliset lähteet ja muu kirjallisuus

Barons, K. Latvju Dainas kokoelma. 5. nidos. Baronsin kirjoittama artikkeli kooniteesssä. Riga.

Barons, K. Latvju Dainas - Parindenu izlase. Riga.

Benjamins, A. (toim.) 1983. Dainas - Latvian songs of endearment. Kokoelma dainoja englannin kielellä. Riga.

Ensemble Rasa 1993. Latvia - Music of solar rites. CD-levyn esittelyvihkonen. Julkaisijana Ranskan kulttuuriministeriö. Inedit: Riga.

Grodi 1996. Folklore group - Grodi. Kasetin esittelyvihkonen. Riga.

Hirsjärvi, S. - Hurme, H. 1982. Teemahaastattelu. Toinen, korjattu painos. Gaudeamus: Helsinki.

- Jauhiainen, M. 1982. Tutkimushaastattelu folkloristin näkökulmasta. Teoksessa P. Suojanen - L. Saressalo (toim.), Kulttuurin kenttätutkimus. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen julkaisuja 9.
- Kavala, S. 1993. Käsikivimäng. Setut ja heidän lauluperintensä. Tampereen yliopisto. Kansanperinteen, erityisesti kansanmusiikin pro gradu -työ.
- Keskemeti, I. - Lehtinen, I. 1991. Kylähäät. Karkkila: Arkistovedos Oy.
- Latvijas padomju rakstnieku savieniba (writers union of Soviet Latvia) 1982. Latviesu tautasdziesmas - Parindeni (Latvialaisia kansanlauluja). Riga.
- Muller, K. U. - Henning, D. 1994. Latvia. Saksankielisestä alkuteoksesta "Lettland" suomentanut Heikki Eskelinen. Helsinki: Otava.
- Nieminen, A. 1987. Talonpoikais- ja työväestön musiikinviljely Sääksmäen pitäjän Valkeakosken kylässä vuosina 1870-1918. Tampereen yliopisto. Kansanperinteen, erityisesti kansanmusiikin pro gradu -työ.
- Nygren, A. 1988. Suomalaiset nykyhäät: 1970 - 80-luvun häät verrattuna 1800-1900-luvun vaihteen häihin. Teoksessa I-R. Järvinen ym. (toim.), Monikasvoinen folklore. Helsingin yliopiston kansanrunoustieteen laitoksen toimitte 8.
- Rytkönen, M-L. 1992. Jenkan jytkettä ja tangon taikaa. Etnograafinen tapaustutkimus tanssihäistä, tanssimuusikoista ja heidän soittamastaan ohjelmistosta 1940- ja 1960-luvuilla Pohjois-Savossa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen pro gradu -työ.
- Saari, H. 1989. Talonpoikaismusiikki. Musiikin käyttöyhteydet hääjuhlissa Saarijärvellä, Kannonkoskella ja Viitasaarella 1900-1930. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen pro gradu -työ.
- Sarmela, M. (toim.) 1981. Pohjolan häät. Helsinki: SKS.

- SKS (toim.) 1976. Venäläinen perinnekulttuuri. Neuvostoliiton Pohjois-Euroopan venäläisväestön etnologiaa 1800-luvulta 1900-luvun alkuun. Toimittanut K. V. Cistov ja SNTL:n Tiedeakatemian N. N. Mikluho-Maklain nimelle omistetun Etnografian instituutin itäslaavilaisen jaoston työryhmä. Suomentanut Marjatta Ryyänen. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 322. Hämeenlinna: Karisto.
- Suojanen, P. 1982. Tutkimusstrategia ja tutkijan ideologia. Teoksessa P. Suojanen - L. Saressalo (toim.), Kulttuurin kenttätutkimus. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen julkaisu 9.
- Suojanen, P. - Saressalo, L. (toim.) 1982. Kulttuurin kenttätutkimus. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen julkaisu 9.
- Talve, I. 1971. Euroopan kansat I. Turun yliopiston kansatieteen laitos. Monisteita 6.
- Titon, J. - Koetting J. T. - McAllester D. P. - Reck D. - Slobin M. (toim.) 1984. The introduction to the music of the world's peoples. New York: Schirmer Books.
- Vento, U. (toim.) 1990. Dainojen henki. Latvian ja Liettuan kirjallisuudesta ja kulttuurista. Tampere: SKS.
- Vikis-Freibergs, V. (toim.) 1989. Linguistics and poetics of Latvian folk songs. Essays in honour of the sesquicentennial of the birth of Krisjanis Barons. Riga.

Liite 1: LATVIAN KARTTA

Liite 2: Andris Kapustsin haastattelut 3. ja 15.5.1996 (9 sivua)

Andris Kapustsin haastattelu 3.5.1996

Kasetti n:o 1, a-puoli

224-358

Muistoja lapsuuden ajan häistä Latgaleessa

Muistoni häistä keskittyvät eteläiseen Latgaleen. Muistan pääosin kahdet häät, mutta toiset niistä paremmin. Häistä muistan parhaiten musiikin roolin ja muistan musikantin, joka soitti kolmirivistä pientä harmonikkaa. Musikantti istui nurkassa, myöhemmin minulle kerrottiin, että hän oli sokea, ja hänelle tuotiin olutta. Muistan paksun tupakansavun ja sen, kuinka pidin harmonikkaa kädessäni. Toisista häistä minulla on myös vahva musiikillinen vaikutelma, vaikutelma häiden musiikillisesta luonteesta. Muistan toisista häistä monia laulajia, etenkin naisia, ja muistan "songwar" - tapahtuman ihmisten välillä. Muistan huoneen maalaistalossa, joka oli aivan täynnä ihmisiä. Koska huone oli aivan täynnä köyhiä ihmisiä, siellä oli myös paljon energiaa; saatoin tuntea sen energian. Laulajanaiset lauloivat jokaisesta vuoron perään. Meteli oli mielestäni häiritsevä, ehkä siksi, kun olin niin pieni, mutta muistan, että ihmiset olivat iloisia, ja he lauloivat ja nauroivat. Toisista häistä muistan polkan soiton. Toisissa häissä soitti kolme musikanttia: viulisti, rummunsoittaja ja harmonikansoittaja. He soittivat ja lauloivat kappaleita siinä järjestyksessä, kun ihmiset toivoivat. Soittajien lähellä oli lautanen, jossa oli kangaspalanen päällä ja ihmiset laittoivat rahaa lautaselle. Olin lapsi ja vanhempani veivät minut mukanaan näihin tapahtumiin ja muistan myös millaista siellä oli olla mukana lapsena, kun muiden lasten kanssa juoksimme ympäri maalaistaloa.

358-407

Yksityiskohtia suhteestani häihin

Kun opiskelin musiikkia Emils Darzins -musiikkikoulussa, 13-14-vuotiaana tutustuin musiikkiin, jota kutsutaan "jokapäiväiseksi" musiikiksi. Ennen kuin menin musiikkikouluun kuuluin harmonikkaryhmään, joten opin soittamaan harmonikkaa. Kun menin musiikkikouluun, tutustuin ystävään, joka soitti saksofonia. Me löysimme yhteisen kiinnostuksen musiikissa. Se ei ollut ikivanhaa kansankulttuuria, vaan paremminkin "schlager" -tyyliä. Tuohon aikaan, 13-14-vuotiaana, soitin monissa häissä ja yhteensä soitin noin 60:ssä, 70:ssä häissä. Lukumäärä ei ole niin suuri, että pitäisin itseäni ammattilaisena puhuttaessa häistä Latviassa. Ammattilaiset ottavat osaa yli satoihin häihin.

407-423

Kansankulttuurin elementit tämän päivän häissä

Soittamisella häissä ei ole kovin suurta merkitystä, tärkeämpää on ihmisten laulaminen ja yleinen ilmapiiri. Tämän päivän häissä on kansankulttuurin elementtejä, mutta nuoret ihmiset eivät tiedä niiden alkuperää.

423-468

Mytologiset elementit, erilaiset tavat ja uskomukset

Voisin mainita erilaisia tapahtumia, mutta ehkä kaikkein luonteenomaisin onnea tuottava tapahtuma on joku odottamaton, poikkeuksellinen tapahtuma.

tahallisesti, eikä niiden särkymistä suunniteltu, mutta jos astia särkyi odottamatta, se toi onnea. Jos hääparilla oli onneton elämä, sitä ei selitetty häissä tapahtuneilla epäonnistumisilla.

468-497

Ruokatavoista ja ruokien merkityksestä

Ruuan rooli häissä on varmasti tärkeä joka puolella maailmaa, mutta Latviassa ruokapöytä on hyvin, hyvin tärkeä. Jos törmäämme jossakin pöytään, jossa on paljon ruokaa, tarjoilu on kuten häissä. Tärkein asia, joka ruokapöytään vaikuttaa on häiden budjetti. Puhun nyt tämän päivän häistä. Meillä muusikoilla miellelyhtymä häistä perustuu syömiseen.

b-puoli

000-120

Ruokalajit

Ennen kuin ihmiset istuvat pöytään, ehdottomasti tyypillistä on tarjota kakkua ja viiniä. Tässä tilanteessa on tarjolla myös suolaa. Tarjotaan jotakin sokerista ja jotakin suolaista, jotta myös elämässä olisi nämä elementit; suolainen ja makea. Kun ihmiset ovat istuneet pöytään, ensimmäiseksi tarjotaan ´buljon´. Sen jälkeen tulee lämmin ruoka: perunoita ja keitettyä kaalia. Lisäksi tarjotaan tietysti lihaa, 70-80-luvuilla oli tapana tarjota lihapullia. Häätateriasta on monia variaatioita, mutta tällainen ateria on yleisin. Häepöydässä oli tarjolla myös kalaa ja salaattia. Puolen yön jälkeen, kun morsiamen seppele oli riisuttu pois ja hän oli saanut hatun päähänsä, tarjottiin samppanjaa, kahvia ja kakkua. Keskiyön tapahtuman, ´mitsosana´, jälkeen morsiamesta tulee vaimo. Ennen kello kahtatoista nainen on morsian. Kirkossa hän on vielä morsian, mutta puolen yön jälkeen vaimo. Seuraavana päivänä, viimeisellä aterialla häissä, tarjotaan keitettyä kaalia. Kaali on hyvin perinteinen hääruruoka ja on säilynyt hääruruokana meidän päiviimme asti.

120-161

Ruokaa lahjaksi

Toinen luonteenomainen piirre on se, että pitoihin ei laiteta kovin paljon painoa, mutta tapana on, että joku varakas sukulainen maalta toi häätaloon lahjaksi sian, naudan- tai häränlihaa. Tänä päivänä häissä on eroja riippuen siitä, vietetäänkö ne kaupungissa vai maalla.

161-246

Uskonnolliset elementit

Maalla Latgaleassa, kirkonmenojen jälkeen, oli ateria ja seisoimme pöydän ääressä ja lauloimme uskonnollisen laulun. Laulu oli pyhä, en voi sanoa, että olisin opiskellut tätä tiettyä laulua. Latgaleassa katolisen kirkon rooli on hyvin, hyvin vahva ja kuuluu myös häiden yhteyteen. Ennen kirkkoon menoa, morsiamen vanhemmat antavat siunauksen morsiamelle ja siunauksessa käytettävissä sanoissa on katolinen, uskonnollinen luonne. Sen sijaan kaupungeissa on enemmän protestanttisen kirkon elementtejä. Kirkon rooli on pienempi, mutta missä ihmiset panevat painoa kirkollisille elementeille, ne ovat enemmän arvovaltaelementtejä. Neuvostoliiton aikana käytännössä ei ollut paljon eroja, paitsi jos henkilö oli opettaja tai työskenteli valtion palveluksessa, hänen piti pitää yhteyttä kirkkoon salassa ja epävirallisena.

246-331

Paikalliset elementit

Paikalliset elementit, paikalliset laulut, ovat tärkeitä erityisesti silloin, kun sukulaiset ja häävieraat tulevat eri paikoista missä häät ovat. Jos vieraat ovat maaseudulta, nämä elementit yleensä ovat tärkeitä siitakin huolimatta, että häät pidetään kaupungissa. Laulut ovat erilaisia, mutta erot eivät ole kovin suuria. Esimerkiksi Latgalessa laulettiin laulua, joka kutsui ihmisiä nousemaan pöydästä ja aloittamaan tanssin. Sitten alkoi toinen musiikki tanssimiseen. Ensimmäinen tanssi oli morsiamelle ja sulhaselle. Katolisessa ympäristössä Latgalessa, maalla, oli yksi ero protestanttiseen ympäristöön kaupungissa: kaupungin protestanttisessa ympäristössä häät ovat iloisemmat ja energisemmät. He yrittävät päästä eroon surullisista ja alakuloisista hetkistä. Katolisessa ympäristössä, maaseudulla, häissä on enemmän itkua ja surullisia lauluja. Morsian itkee, lauletaan ehkä lauluja orvoista; ideana on morsiamen lähtö kodistaan ja suru siitä.

331-363

Tilanteet, joissa laulettiin itkuvirsiä

Itkeminen ja itkuvirret ovat yleinen elementti katolisessa ympäristössä, Latgalessa. Muistan surua tilanteesta, jolloin pukeudutaan ja valmistaudutaan häihin. Tietenkään ei ollut aina mahdollista olla läsnä tässä tilanteessa. Kotoalähtö oli intiimi tapahtuma ja se tapahtui kotona perhepiirissä eikä ulkona yleisön nähden. Bet kazas... 354-363 ????

363-381

Laulut häissä

Laulut osattiin ulkoa. Laulajat olivat pääosin vanhoja naisia. Nuoret ihmiset yrittivät laulaa mukana.

381-446

Soittajat, soittaminen häissä

Soittajat soittivat ulkoa, samoin soittajat tämän päivän häissä soittavat ulkoa. Vanhemmassa kansanperinteessä laulut kulkivat perintönä vanhemmilta sukulaisilta. Uudemmassa perinteessä lauletaan 'schlager'-tyyppisiä lauluja, nämä saattavat olla kirjoitettuna lauluvihkoihin, jotta niitä voidaan laulaa seuraavissakin häissä. Niihin voidaan muuttaa sanoja: musiikki kenties pysyy samana, mutta sanat muuttuvat. Häissä on yksi henkilö, joka on vastuussa laulamisesta ja hän yleensä tekee laulukirjan, hän kerää materiaalin ja kirjoittaa laulut ylös. Kaikki laulavat kirjoista. Tämä perinne on yleisempää kaupungeissa kuin maalla. Kaupungissa pidettävissä häissä musiikki tulee maalaisympäristöstä, mutta teksti on muuntunut. Se ei ole alkuperäistä, vaan se on muutettu.

446-457

Improvisaatio

Tänä päivänä improvisaatiota ei ole, koska ei ole mitään stabiilia, perinteistä tilannetta. Ihmiset eivät tunne oloansa tarpeeksi turvalliseksi improvisoida.

457-499

Apdziedasana - songswar

Alussa mainitsin vanhat folkloristiset muodot. Latgalessa vanhat naiset laulavat. Vanhempi perinne oli klassinen laulutyyli, oli klassiset formulat. Tämä oli aina sama häissä. Kaikki tiesivät kuinka laulut menivät. On tiettyjä tilanteita, joissa lauletaan tietty

rudentini...”

Kasetti n:o 2, a-puoli

000-035

“Nak rudentini” on yksi suosituimmista lauluista, joka lauletaan häiden alussa. Se kertoo häistä yleensä. Laulua ei voi katsoa kuuluvaksi vanhaan kansanmusiikin perinteeseen, vaan se on uusi laulu, joka heijastaa uutta estetiikkaa.

035-046

Kapusts laulaa.

046-067

“Nak rudentini”

Kaikki tietävät laulun laulukirjoista ja laulavat yhdessä sen yksinäisesti. Laulu lauletaan, kun istutaan pöydässä ennen tanssimista.

067-121

Muita laulutilanteita

Myöhemmin lauletaan muita lauluja, jotka ovat enimmäkseen luonteeltaan iloisia ja liittyvät juomiseen. `Mitsosana´-seremoniaan kello 12 yöllä liittyy yksi erityinen laulu. Yleensä siinä on kaksi melodiaa, toinen on “Upenesa ozolina”. Tiedämme melodian tällä tekstillä. Toinen melodia on “Ligodama upenesa”. On siis kaksi erilaista melodiaa. Uusi teksti on meidän aikamme folklorea. Meillä on yhteys klassiseen kansanlauluun. Teksti on tämän päivän teksti, josta kaikki tietävät peri ensimmäistä riviä ja sen jälkeen he laulavat kirjoista; koska kaikki tietävät melodian, mutta tekstistä ainoastaan pari ensimmäistä riviä.

121-140

Muita lauluja

Nykyään häissä, seuraavana aamuna, nuori pari nousee ylös ja laulaa laulun “Kur tu teici gailiti manu?” (“Mihin juokset kukkoni?”). Nämä asiat, joita olen tässä maininnut ovat luonteenomaisia häälauluille. Nyt puhun aiemmin mainitsemastani laulumuodosta.

140-211

Laulamisen uudet muodot

Ihmiset lauloivat ja tekivät pilaa siitä, mitä ihmisillä ei ollut. Tämä perinne ei ole jatkunut sellaisenaan, vaan se on muuttunut. Nykyään vieraat jakaantuvat ryhmiin, morsiamen sukulaiset muodostavat yhden ryhmän ja sulhasen sukulaiset toisen ryhmän jne. Valitaan joku teema, esimerkiksi “meri”, “kukat” tai “hevokset”, “rakkaus” voi myös olla teemana, ja jokainen ryhmä keksii lauluja, joissa on jotakin tästä teemasta. Laulamista jatketaan niin kauan, kun joku ryhmä ei keksi enää yhtään laulua. Se on laulukilpailu, jossa ei ole mitään väliä sillä, onko laulu kansanlaulu tai iskelmä tai mikä tahansa, kunhan vaan laulun tekstissä on mainittu avainsana. Laulukilpailulla on erityinen paikkansa häissä tanssimisen jälkeen, mutta ennen “mitsosanaa” keskiyöllä. Laulukilpailu on tärkeä nykyajan häissä, se on kuin häiden “kasvot”.

211-267

Tapahtumien kulku, tanssit

Morsianta odotettaessa tarjotaan kakkua ja viiniä, ennen pöytään istumista. Pöytään istuttaessa tarjotaan pientä purtavaa ja tämä on ensimmäinen osa syömistapahtumaa. Sitten alkaa pääateria ja tähän liittyy laulamista. Sitten alkaa tanssiminen, tanssimista on kaikissa häissä ehdottomasti. Tanssimisen jälkeen istutaan takaisin pöytään ja syödään taas hieman, kello on nyt noin yksitoista illalla. Ensimmäinen tanssi on valssi. Joskus nuori pari ei tiedä miten tanssia valssia, mutta yleensä ensimmäinen tanssi on valssi. Valssin jälkeen on polkkia, joihin suurin osa vieraista ottaa osaa. Ihmiset yleensä tanssivat siihen asti, kunnes väsyvät siihen. Yleensä ensimmäisen valssin aloittaa hääpari ja muut tulevat mukaan myöhemmin.

267-293

Tapahtumien kulku

Tanssimisen jälkeen istutaan jälleen pöytään syömään. Lauletaan joitakin iloisia lauluja. Sitten aloitetaan laulukilpailu, songswar. Laulukilpailu jatkuu keskiyöhön, jolloin alkaa "mitsosana". Häät alkavat yleensä illalla kello 18 tai 19. Keskiyön jälkeen vieraat istuvat pöytään ja tarjotaan kahvia, viiniä ja kakkua. Häät jatkuvat aamunkoittoon asti.

293-304

Morsiamenryöstö

Hyvin yleinen elementti latvialaisissa häissä on symbolinen morsiamenryöstö. Morsiamenryöstö voidaan tehdä ainoastaan ennen keskiyötä, koska sen jälkeen morsiamesta tulee vaimo.

304-347

Seuraava aamu

Toisen päivän aamuna nuoren parin herättää heidän ystävänsä, samat henkilöt, jotka saatoivat heidät kirkkoon. He ovat pariskunta tai kaksi pariskuntaa, he ovat "seuralaisia", "ohjaajia". Nuori pari herätetään metelillä. Häiden pituus riippuu taloudellisesta tilanteesta. Symbolisen ja rituaalisen herättämisen jälkeen on aamiainen. Häät yritetään tehdä sellaisiksi, että ihmiset eivät lähtisi yöksi kotiin. Kaikki vieraat osallistuvat aamiaiselle. Monet ihmiset sanovat, että toinen päivä on parempi kuin ensimmäinen päivä. Kello 12 on lounas ja sen jälkeen vieraat lähtevät koteihinsa.

347-403

Tärkeät henkilöt häissä

Jokaisissa häissä on yleensä saattajat, seuralaiset ("vedeji", "escorts") ja he ovat häiden perusta. Jos häät ovat perinteisellä pohjalla seuralaiset ovat kummisetä ja -täti. Tavallisesti yritetään löytää energisiä, kiinnostavia, aktiivisia ihmisiä seuralaisiksi. Yleensä häissä olen tavannut yhden parin, jotka ovat seuralaisia. Joskus on mahdollista, että seuralaiset eivät ole naimisissa oleva pariskunta. Joskus seuralaiseksi kutsutaan henkilö, joka on hyvin kuuluisa, ehkä näyttelijä, joku sosiaalisesti tunnettu henkilö. Tällaiselle henkilölle maksetaan. Jos seuralainen on joku vieras ihminen, hän on palkattu tehtävänsä. Tässä täytyy painottaa heidän tehtävänsä, rooliansa. Häiden yhteydessä he ovat todistajia. Heidän roolinsa ei ole ainoastaan olla saattajina, seuralaisina vaan myös hääparin ohjaajina.

403-436

Hääjuhlien pitopaikka, seuralaisista

vaan se pidetään siellä, missä parhaalta tuntuu ja mihin rahat riittävät. Hääjuhlien tempoa, rytmiä ja iloista henkeä kontrolloi seuralaiset. Ei ehkä niinkään enää nykyään, mutta aikaisemmin ehdottomasti hyvä seuralainen tai seremoniamestari oli henkilö, joka oli hyvä puhumaan, hyvä leikittämään ihmisiä ja osasi viihdyttää. Kummisedän ja -tädin rooli oli olla todistajina, mutta jos seuralainen oli vieras, hänen roolinsa oli olla viihdyttäjä. Joskus on ollut tapauksia, jolloin seuralainen on ollut outo, epätavallinen. Esimerkiksi: keskiyön jälkeen, kun ihmiset ovat istuutuneet pöytään, kun ihmiset odottavat jotain leikkiä tai muuta mielenkiintoista tapahtuvaksi, hyvin aktiivinen kummitäti / seuralaisnainen vaihtaa juhlapukunsa verryttelyhousuihin. Hänellä on vihellyspilli kaulassaan ja hääjuhlat muuttuvat urheilutapahtumaksi.

450-459

Hääjuhlan merkitys yhteisölle entisaikaan

Häät eivät olleet ainoastaan perheen juhla vaan koko kylän juhla.

459-488

Osallistujat

Häissä oli vieraita, jotka oli kutsuttu ja vieraita, jotka tulivat kutsumattomina. Tavallisesti kutsutut vieraat olivat niitä, jotka olivat hyvässä taloudellisessa asemassa ja kutsumattomat vieraat olivat köyhää väkeä. Ihmiset, jotka tulivat kutsumattomina, yrittivät auttaa pienissä töissä, kuten pöydän siistimisessä, ja lauloivat aktiivisesti häissä. Näin he maksoivat omalla tavallaan.

488-499

Ketkä osallistuivat musiikintekemiseen?

Häissä oli joitakin ihmisiä, jotka eivät laulaneet, koska pitivät itseään huonoina laulajina. Oliko esiintyjä, kuuntelijoita?? jää kesken...

Andris Kapustsin haastattelu 15.5.1996

b-puoli

000-053

“Dziesmugars” -sana, “apdziedasana” -sana

En usko, että sanaa “dziesmugars” (“songswar”) käytettiin entisaikaan vaan sana on tullut kieleemme laulukilpailujen kautta, joita käytiin laulujuhliilla. Sana “apdziedasana” (“ap” on “about”, “dziedasana” on “singing”; laulaa jostakin, “to sing about”, “to sing around”) on tutumpi ja kaikki tietävät mitä se tarkoittaa, mutta musiikkitieteellisessä kirjallisuudessa käytetään sanaa “dziesmugars”.

053-185

Häeperinteen muuttuminen aikojen kuluessa

En voi puhua kovin pitkästä historiallisesta ajasta omalta kohdaltani, se tarkoittaa noin 15:tä vuotta, en laske lapsuuttani mukaan. Toinen asia, joka koskee minua on se, että ympäristöni on muuttunut myös häiden suhteen: ennen olin häissä tekemisissä tavallisten ihmisten kanssa, jotka eivät olleet ammattimuusikoita, myöhemmin olen ollut tekemisissä ihmisten kanssa, jotka ovat tanssijoita tai folkloristeja. Minun pitäisi tietää ehkä yksi oleellinen yhteys Latvian kansalliseen heräämiseen 1980-luvun puolivälistä ehkä tähän päivään asti. Silloin meillä oli mahdollisuus saada käsiimme materiaalia,

olivat mukana häissä, lukivat enemmän tätä materiaalia yksityiskohtaisesti ja näin he löysivät tien nykyaikaiseen häihin. He löysivät ikivanhat elementit häihin ja he käyttävät niitä nykyään. Näyttää siltä kuin häät pikku hiljaa tulisivat lähestymään ikivanhaa tai autenttista tyyliä. Ne näyttävät autenttisilta. Jos menen takaisin emotionaalisiin vaikutelmiini, niin ottaen huomioon vaikean taloudellisen tilanteen, nykyään, vastakohtana aikaisempaan, jolloin häät iloisine ja juhlallisine elementteineen näyttivät olevan vähemmän yhteyksissä mytologisiin asioihin ja ideoihin. Minulla on tuntemus, että häät ovat ehkä saaneet enemmän tarkoitusta, ne ovat tulleet vakavimmiksi siinä mielessä, että niissä on enemmän ikivanhoja piirteitä, kun ennen niissä oli enemmän juhlintaa ja ihmiset ainoastaan halusivat pitää hauskaa.

185-217

Perhejuhlat, kalenterivuoden juhlat

Tuntemukseni on, että muissa perhejuhlissa ei ole nähtävissä niin paljon muutosta kuin häissä. Voisin kuitenkin sanoa, että viime vuosina ihmiset ovat viettäneet juhlia, joita ei aikaisemmin vietetty, jotka alun alkujaan olivat ikivanhoja juhlia, mutta sittemmin kadonneet. Uudelleenlöydetyt juhlat ovat kalenterivuoden juhlia, kuten "Martins" (Martin päivä) tai "Mikels" (Mikaelin päivä).

217-239

Ristiäiset

Väkemme on tällä hetkellä jakautunut niihin, jotka menevät kirkkoon ja niihin, jotka eivät mene. Ristiäiset kirkossa on ok, mutta ihmiset, jotka eivät mene kirkkoon yrittävät ehkä tehdä ristiäiset kansantyyliillä.

239-406

Häät kansantyyliillä

Pakanallisia häitä vietetään jossain määrin, lähinnä intellektuellien ja taiteilijoiden keskuudessa. Noin seitsemän vuotta sitten kaksi nuorta ihmistä otti minuun yhteyttä, he olivat taideopiskelijoita, kuvataiteilijoita. Heillä ei ollut yhteyttä folkloren harrastelijoihin. He halusivat viettää häitään hyvin pakanalliseen tapaan. Me emme ole pitäneet mielissämme pakanallisen rituaalin muotoja aikaisemmasta historiastamme. Omista kokemuksistamme loimme seremonian, joka oli tyydyttävä. He olivat kaupunki-ihmisiä ja he järjestivät häänsä maalla, kaupungin ulkopuolella sukulaisten maalaistalossa. Vanhempiensa takia he menivät myös kirkkoon vihkiytymään, mutta sillä ei ollut uskonnollista merkitystä vaan se järjestettiin heidän vanhempiensa takia. Sen jälkeen me kaikki menimme eräälle kukkulalle, joka ei ole kaukana heidän kotoaan. Kerrotaan, että kukkula oli kerran pyhä paikka. Siellä he menivät kallion luo ja hakkasivat siihen sukumerkin, he olivat kuvataiteilijoita. Merkki ei ollut perinteinen, vaan he tekivät aivan uuden merkin. Siellä tietenkin laulettiin kansanlauluja ja siellä oli folkloristinen ilmapiiri. 335-350 ???? Järjestimme pienen rituaalin nuotiolla. Käytettiin tiettyjä sanoja ja ilmaisuja, joita he olivat valinneet. Tämän jälkeen oli lyhyt matka metsän läpi heidän kotiinsa. Matkalla maalaistaloon he tekivät tarpellisia pyhityksiä, he pyhittivät puita, vettä jne. Myös kotona jatkoimme seremoniaa parhaimmiksi katsomallamme tavalla. Tämä tapahtuma jäi parhaiten mieleeni. Ihmiset, jotka ottavat tapoja pakannallisista tavoista haluavat rikastuttaa seremoniaansa. ???? Näillä ihmisillä on vieläkin yhteys tähän kallioon, jota he pitävät pyhänä. Mutta koska emme ole ystäviä, en tiedä tästä enempää.

406-456

Historialliset muutokset, musiikilliset muutokset

yhä vähemmän ja vähemmän. Keski-ikäiset naiset nykyään eivät ole perineet tätä laulamisen taitoa. Nykyään on paljon tietoa ja paljon materiaalia kuultavissa ja luettavissa ja ihmiset voivat käyttää materiaalia tuomaan perinteen takaisin entiseen arvokkuuteensa. Useimmat ihmiset laulavat häissään schlagereita, uusia kansanlauluja, mutta kovin monet eivät mene takaisin vanhaan traditioon ja käytä materiaalia. He oppivat vanhat tavat kirjoista. On siis olemassa kaksi perinnettä, vanha ja uudempi.

456-500

Häät entisaikaan

Nauha huono... Saako Zaiga tästä selvää??

Kasetti n:o 3, a-puoli

000-124

Häiden merkitys

Nykyään perinteet on kadotettu. Aika usein nuoret ihmiset ajattelevat, että häät ovat näytös heidän vanhemmilleen ja sukulaisilleen. Usein he sanovat, että häät eivät ole kiinostavia heille, ne ovat tylsät ja niillä ei ole mitään merkitystä. Osa nuorista ei ole tyytyväisiä, jos häät ovat ainoastaan näytös vaan he haluavat, että häilää on enemmän merkitystä, he haluavat jotain myös itselleen. Mitä he tekevät häitten suhteen, se riippuu heidän tiedoistaan, tunteellisista ja älyllisistä mieltymyksistään ja heidän haluistaan tehdä jotain erilaista. Usein kaksi ihmistä, jotka tahtovat mennä naimisiin, valitsevat naimisiinmenon muodon kirkollisen vihkimisen ja rekisteröitymisen välillä. Vanhemmille ja sukulaisille hääseremonia on tärkeä tapahtuma perhe-elämässä ja kaikki haluavat mennä toisten häihin. Taloudellinen tilanne sanelee sen, että ihmisillä ei kenties ole mahdollisuutta kutsua niin paljon ihmisiä häihinsä kuin he haluaisivat, etenkin tapauksissa, joissa sukulaisia on paljon, koska heillä ei ole tarpeeksi rahaa. Ja sukulaiset tuntevat tulevansa loukatuiksi, koska heitä ei ole kutsuttu. Taloudelliset paineet ovat myös sellaisia, että kaikki eivät voi matkustaa häihin tai ostaa häälahjaa. Moni paikka häätilanteessa on tyhjä. Tilanne ei ole sama hautajaisissa, joihin jokainen yrittää kaikkensa päästäkseen sinne.

124-196

Häälahjat

Kukaan ei kysy hääparilta mitä he tarvitsisivat häälahjaksi. Se saattaa olla tapana muissa eurooppalaisissa kulttuureissa. Lahjaksi ostetaan esimerkiksi astioita. Itsestään selvää on, että hääpari saa kukkia. Tyypillisiä lahjoja ovat lakanat ja peitteet, joita molemat voivat käyttää. Lahjoja voivat käyttää kumpikin sukupuoli. Yleinen lahja on raha, kellot jne. Hääparille voidaan tuoda myös juotavaa, likööriä, viiniä, jotain syötävää kenties, makeaa, kakkua. Kun menet häihin tarvitset kukkia, pullon likööriä, kakun ja häälahjan.

196-230

Häiden merkitys yhteisölle

Häät olivat ennen suvun juhlat. Häihin tuli myös kutsumattomia vieraita, köyhiä, jotka tulivat auttamaan hääväkeä. Laulajat lasketaan myös kutsumattomiin vieraisiin. Nämä ihmiset olivat kylän väkeä.

230-301

Latvju Dainas -kokoelma

Lapsena tiesin, että tällainen kokoelma on olemassa, mutta parhaiten tiesin sen, että kokoelmassa on nidos "rohkeita" lauluja. Kaikki ajattelivat näin. Ottaen huomioon, että elimme miehitetystä maasta ja vieras ideologia yritti tukahduttaa omat kansalliset arvomme, niin tokihan Latvju Dainas -kokoelmalla ja kansankulttuurilla oli tärkeä asema. Tavalliset ihmiset olivat hyvin vähän tekemisissä kansankulttuurin kanssa ja harvalla on kokoelma itsellään. Ihmiset eivät ole kiinnostuneita näistä asioista. Ihmiset, jotka ovat enemmän tekemisissä kansanlaulujen kanssa ja ihmiset, jotka työskentelevät kansankulttuurin parissa, heillä on parempi ja laajempi ymmärtämys tästä materiaalista. Vuonna 1985 tapahtui muutos, kun Krisjanis Baronsin syntymästä tuli kuluneeksi 150 vuotta. Ihmiset tulivat enemmän tietoisiksi Krisjanis Baronsin juhlinnan kautta mitä kansanlaulut merkitsevät. Latvian kansanlaulut ja Latvju Dainas -kokoelma ovat kansallisaarre.

301-

Häälaulut Latvju Dainas -kokoelmassa

Lapsena tiesin Latvju Dainas -kokoelmasta "rohkeitten" laulujen lisäksi myös ehkä häälauluja, mutta en tiennyt häälaulujen kontekstista paljoakaan. Tiesin kansanlauluista, mutta en tiennyt runollisesta rakenteesta mitään, mikä olisi ollut konkreettista kansanlauluille. Muistoni dainoista on katkonaista, en muista häälauluja dainakokoelmasta. Kokoelmasta löytyy lauluja kaikkiin tilanteisiin.

Liite 3: Margarita Sakinan haastattelut 8. ja 16.5.1996 (11 sivua)

Margarita Sakinan haastattelu 8.5.1996

Kasetti n:o 1, a-puoli

320-354

Häiden merkitys yhteisölle? Koko kylälle?

Olen laulanut monissa häissä. Kun joku sukulainen meni naimisiin, meidät aina kutsuttiin häihin. Olin kahdeksan vuotias, kun olin häissä ensimmäisen kerran. Muistan sen, sillä ajattelin, että kaikki katsovat minua. Se oli kuin "songwar" , "apdziedasans" (laulaa "jostakin"), jokaisesta ihmisestä laulettiin vuorollaan, myös lapsista. Kaikista laulettiin ja tehtiin pilaa laulamalla. Muistan monia lauluja tästä tapahtumasta.

354-443

Kuinka ja mistä laulut opittiin?

Opin melodiat äidiltäni häiden aikana, laulut olivat yksinkertaisia. Minulla oli oma laulukirja. Laulukirjat liittyvät aikaan, jolloin asuin Rekavassa ja minut kutsuttiin häihin kansanmusiikkiryhmän mukana laulamaan häävieraista, "apdziedasana". Jokaisella lauluryhmän jäsenellä oli oma melodiansa eli siis ryhmällä oli yhteensä seitsemän tai kahdeksan melodiaa. Laulut opittiin vanhoilta naisilta, jotka tulivat häihin kutsumatta. He olivat setien vaimoja, äidin siskoja; he olivat pääasiassa sukulaisia. He näyttivät tietävän satoja lauluja. Kun vieraat olivat häepöydässä, naiset laulovat jokaisesta vieraasta ja odottivat heiltä vastineeksi rahaa, karamelleja, ruokaa, jokaiselta erikseen. Laululla huomio kiinnittyi yhteen vieraaseen kerrallaan. Se oli viihdytystä. Joskus sattui niin, että laulettava ei halunnut maksaa. Oli tärkeää, että toi itse karamellit, lahjat tai rahat mukanaan, joilla maksoi lauluista, eikä ottanut palkkioita yhteisestä pöydästä. Jos joku maksoi yhteisen pöydän antimilla, hänestä laulettiin ja hänelle naurettiin uudelleen ja se oli häpeällistä. Se oli mielenkiintoista, etenkin vanhan Latvian aikaan ennen sotaa.

443-480

Maksu laulajille karamelleina

Kirkosta lähdettiin ryhmänä, jossa oli sukulaisia ja ystäviä, ja muodostettiin kaksitoista paria. Kirkosta lähdettiin kauppaan ja jokainen pari osti karamelleja. Laulajat, jotka lauloivat jokaisesta ihmisestä, ottivat maksun karamelleina ja kun he lähtivät häistä, heidän hameensa taskut olivat täynnä karamelleja. Ihmiset eivät ainoastaan antaneet karamelleja laulajien käsiin vaan myös heittivät karamelleja heille, ja joskus heitot eivät osuneet oikeaan vaan karamellit lensivät lattialle, jolloin lapset saivat ne. Lapsilla saattoi olla taskut täynnä karamelleja.

480-499, **b-puoli** 000-034

Hääaamu morsiamen kotona

Pöydällä oli kaksi kynttilää ja niiden välissä risti. Morsian polvistui äidin ja isän edessä ja suuteli kummankin oikeaa kättä, ja kiitti kasvatuksestaan. Huoneessa oli myös häävieraita. Tässä tilanteessa häävieraat lauloivat uskonnollisen laulun, laulun Jumalalle.

034-101

Sakina laulaa.

101- 124

Uskonnollinen laulu

Sama laulu laulettiin sekä ennen kirkkoon lähtöä että kirkonmenojen jälkeen.

124-196

Tervetuliaispöytä morsiamen kotona

Kirkkoon jokainen tuli omista kodeistaan: morsian sukulaisineen kotoaan ja sulhanen sukulaisineen kotoaan. Kirkon jälkeen hääväki lähti yhdessä morsiamen kotiin. Morsiamen kotona oli pöytä, jossa oli leipää ja suolaa. Leipä oli keskellä ja molemmin puolin kynttilät. Laulun jälkeen hääväki joi snapsit ja söi pienen palan kakkua. Kakku leikattiin siten, että jokainen sai siitä palan. Lapset saivat palan kakkua, mutta eivät snapsia. Tämä tervetuliaispöytä oli ulkona, ja snapsit ja kakut nautittiin myös ulkona. Niiden jälkeen siirryttiin sisälle taloon.

196-243

Lautasen rikkominen

Sulhanen kantaa morsiamen sisälle taloon. Kynnyksellä, pyyhkeen alla on lautanen ylösalaisin ja sulhanen astuu sen päälle morsian sylissään. Kuinka moneen osaan lautanen särky, niin monta lasta vastaanainut pari tulee saamaan. Tämä taikauskoinen rituaali oli hyvin yleinen.

243-279

Sulhasen ja morsiamen lahjat

Ennen sotaa, Latvian aikana, häitä vietettiin kolme päivää. Silloin tervetuliaisjuhlaan kirkon jälkeen kuului myös, että sulhanen, tuore aviomies, antoi lahjoja morsiamen vanhemmille. Seuraavana päivänä morsian antoi lahjoja sulhasen vanhemmille. Kaikki ystävät ja sukulaiset osallistuvat kirkonmenoihin, paitsi morsiamen ja sulhasen vanhemmat. Sulhasen vanhemmat eivät osallistu juhliin morsiamen kotona.

279-320

Siirtyminen sulhasen kotiin

Seuraavan päivän iltana hääväki menee uuden aviomiehen kotiin, missä tämän vanhemmat jo odottavat häävieraita. Talon ulkopuolella on samanlainen tervetuliaispöytä kuin mitä oli morsiamen kotona: leipä kahden kynttilän välissä pöydällä. Morsian antoi lahjoja sulhasen vanhemmille. Koko kylä tuli katsomaan nuorta paria. Olutta juotiin, nuorelle parille laulettiin. Väki tiesi, että talossa oli nuori pari ja halusivat tulla katsomaan, heitä ei erikseen kutsuttu.

320-333

Morsiamen kotona

Häävään tultua sisälle taloon, huoneeseen, kaikki laulavat yhdessä laulun, ennen syömisen ja juomisen aloittamista. Laulu on onnentoivotus nuorelle parille. "Augstu laimi prieku..."

333-341

Sakina laulaa.

341-359

Häiden alkulaulu, aterian aloittamisalulu

Laulu laulettiin kolme kertaa. Laulu on saksalaista alkuperää (Sneiben huomautus). Laulun jälkeen hääväki kutsuttiin pöytään ja joka puolella seisoivat laulajanaisia. Pöytään istuttaessa laulajanaiset alkavat laulaa tiettyä laulua juuri tähän tilanteeseen.

359-369

Sakina laulaa.

369-386

Esilaulaja-kuoro

Esilaulaja aloittaa laulun ja muut laulajanaiset yhtyvät siihen. Laulu on kaksiaäninen. Hääväki syö eikä osallistu lauluun. Tämä on tyypillinen tilanne, että esilaulaja aloittaa ja muu ryhmä jatkaa kahdessa äänessä.

386-455

"Apdziedasana"

Tämän jälkeen alkaa "apdziedasana" eli laulajanaiset laulavat jokaisesta vieraasta oman laulun. Koska ollaan morsiamen talossa, ensimmäiseksi lauletaan sulhasesta. Sen jälkeen lauletaan sulhasen kummisedästä, kummitädistä, he ovat saattajia. Oli suotavaa, että kummivanhemmat olivat saattajia, mutta jos he eivät pystyneet olemaan saattajia, silloin toiset kummivanhemmat olivat. Latvialainen lapsi saa kahdet kummivanhemmat, sillä hänellä on myös kahdet ristiäiset. Ensimmäiset ristiäiset pidetään, kun lapsi on pieni. Kun hän on kahdeksan vuotias pidetään toiset ristiäiset, "stiprinata", joissa lapsi viedään Jumalan kasvojen eteen, "Jumalan pöytään", toisen kerran. Lapsi saa ensimmäisen nimen ja kummivanhemmat ensimmäisissä ristiäisissä, ja toisen nimen ja toiset kummivanhemmat toisissa ristiäisissä. Nämä toiset ristiäiset ovat katolilainen perinne ja liittyvät seitsemänteen sakramenttiin.

455-501

Tanssi ja musiikki

Nuori pari tanssii ensimmäisen valssin, jonka jälkeen muut voivat myös aloittaa tanssin. Kun hääväki on siirtynyt tanssilattialle, laulajanaiset istuvat pöytään ja alkavat syömään. Häissä soitti yksi musikantti, joka osasi soittaa harmonikkaa, huilua ja rumpua.

Kasetti n:o 2, a-puoli

000-161

Lauantaina ennen häitä

Sulhanen seuralaisineen meni morsiamen taloon lauantaina iltapäivällä hakemaan morsiamen myötäjäiset sulhasen kotiin. Myötäjäiset oli tehnyt morsiamen äiti ja ne olivat erilaisia käsitoita; pyyhkeitä, peittoja, vaatteita jne. Käsityöt olivat huolellisesti tehtyjä. Opin kutomaan kangaspuilla 13-vuotiaana äidin opettamana. Jos tyttö ei pystynyt itse kutomaan,

kysyttiin naapuria tai äitiä kutomaan, sillä oli tärkeää, että käsityöt olivat korkeatasoisia. Lahjoja oli paljon ja niitä annettiin sisaruksille ja muille sukulaisille. Sukkia, pyyhkeitä, peitteitä, sulhasen isälle paita. Sulhasen kummivanhemmat saivat pyyhkeen tai paidan, kuten myös sulhanen antoi morsiamen kummivanhemmille jotain samantyyppistä. Sulhasen äiti teki lahjat, joita sulhanen antoi. Ennen häitä oli tärkeää, että sulhanen oli hankkinut kaikki tarpeelliset tarvikkeet tulevalle vaimolleen; sormuksen, valkoisen puvun jne. Se oli kallista. Jokaiselle tuli antaa lahja. Sulhasen sukulaisille lahjat annettiin hääseremonian lopussa ennen kun ihmiset lähtivät koteihinsa.

161- 233

Morsiamen lauantai-ilta

Kaukaiset vieraat tulivat lauantaina. Lauantai oli morsiamelle hänen elämänsä mielenkiintoisin päivä. Hänen tyttöystävänsä ja siskonsa tulivat ja tekivät seppeleen, jossa itse asiassa oli kaksi seppelettä tummista, vihreistä, pienistä lehdistä; pieni ja iso seppele. Morsiamen sukulaiset ja ystävät, kaikki nuoria naisia kuten morsiankin, lauloivat morsiamen ympärillä ja morsian itki. Laulettiin "vainagdziesmas", seppelelauluja, joilla oli symbolinen merkitys. Morsiamen itku ei ollut symbolista vaan hän todella itki sydämestään. Tytöt lauloivat laulun ruusunpusta, joka kuvaa morsianta.

233-242

Sakina laulaa.

Margarita Sakinan haastattelu 16.5.1996

242-292

Sanojen "ligava" ja "brute" käyttö ("morsian"), sanan "sieva" käyttö ("vaimo")

Kihlajaisista häihin, tarkemmin ottaen hetkeen, jolloin morsian saa sormeensa vihkisormuksen, morsian on "brute". Tästä eteen päin hän on "ligava". Kun hän palaa kotiin vanhempiensa luo kirkonmenojen jälkeen, hän on "ligava". Keskiyön "mitsuosana" -seremonian jälkeen, jolloin morsiamelta otetaan seppele päästä, "ligavasta" tulee "sieva", vaimo. Tilanteessa lauletaan laulu "Viena sieva vairuma", "Yksi vaimo lisää". Laulussa morsianta pyydetään itkemään, sillä hänestä on tullut yksi vaimo lisää. Melodia on häämelodia.

292-301

Sakina laulaa.

301-308

"Yksi vaimo lisää"

"Viena sieva vairuma" laulu laulettiin keskiyöllä seppeleen poisoton yhteydessä.

308-329

Sanojen "bralens" ja "masica" käyttö

"Bralens" ja "masica" -sanat tarkoittavat isän sisarusten lapsia. "Bralens" viittaa miespuolisiin ja "masica" naispuolisiin. "Mosenica" on Latgalen murteella "masica",

Latgalen murteessa on sijaintinsa takia venäjän kielen vaikutusta. "Mote" on "mate" (äiti).

329-355

Lauantaiaamu, sulhasen käynti morsiamen talossa ja myötäjäisten haku

Lauantaiaamuna paikalla on vain läheisiä sukulaisia ja he eivät halua laulaa toisistaan, sillä he eivät ole "vieraita" toisilleen. On kenties mahdollista laulaa, mutta en muista yhtään tällaista tilannetta.

355-379

Myötäjäiset

Päinvastoin kuin tilanteessa morsiamen kotona, jossa on vähän ihmisiä, kun myötäjäiset viedään sulhasen kotiin, monet ihmiset ovat siellä odottamassa tutkiakseen myötäjäiset. Tähän tilanteeseen liittyy "arvostelulaulu". Morsiamen sukulaiset eivät tule sulhasen taloon myötäjäisten mukana.

379-411

Morsiamen lauantai-ilta

Morsiamen lauantai-illalle, jolloin hän valmistautuu seuraavan päivän seremoniaan, ei ole mitään erityistä nimeä. Morsiamen sukulaiset ja läheiset ystävät kokoontuvat morsiamen ympärille, kun hän laittaa pääkoristeen päähänsä. Tilanteessa lauletaan lauluja pääkoristeesta ja lauluja itkemisestä, valituslauluja. Ystävät tekevät pääkoristeen, pääseppeleen.

411-476

Sunnuntaiamu morsiamen kotona

Sunnuntaiamuna ennen kirkkoa sekä morsiamen että sulhasen kotona on aamiaispöytä. Vieraat syövät aamiaisen, mutta morsian ja sulhanen eivät. He syövät vasta kirkon jälkeen. Morsian pukeutuu kotona tai hän voi myös pukeutua kirkossa. Vanhan Latvian aikaan kirkossa oli erityinen huone, jossa morsian saattoi pukeutua. Myöhemmin samaa huonetta käytettiin, kun otettiin vastaan onnitteluja ja tervehdyksiä. Kummisedällä oli erityinen neulalla kiinnitetty ruusu erotuksena serkuista. Serkuilla oli koristeena pieni lehtikoriste asussaan. Sulhanen pukeutui kotona ja hänen asuunsa kuului rusetin tapainen, hääasuun tyypillisesti kuuluva asuste, joka oli kaulan ympärillä. Olen unohtanut asusteen nimen.

476-499

Kirkkoonlähtö

Kun morsiamen kotoa lähdettiin kirkkoon, morsiamelle laulettiin erityinen laulu, pyhä laulu. Laulu laulettiin, kun morsian käveli kohti hevosta ja vaunuja.

b-puoli

000-015

Perjantaina "puhdistaudutaan", lauantaina jätetään myötäjäiset ja sunnuntaina on häät.

015-078

Kirkko

Kuoro laulaa koko ajan kirkonmenojen aikana. Kun pappi on antanut ehtoollisleivän, hääpari on vapautettu menemään kotiin. Nyt he ovat naimisissa. He menevät erityiseen huoneeseen kirkossa, jossa he ottavat vastaan kukkia, tervehdyksiä ja siunauksia kirkossakävijöiltä. Kirkossa laulettiin vespereitä, erityisiä lauluja tähän tilanteeseen.

078-096

Kunniakuja

Rituaalin ja tervehdyksen vastaanottamisen jälkeen hääpari kävelee ulos kirkosta. Ihmiset ovat asettuneet kahteen riviin kujaksi, jotta kaikki voisivat nähdä parin. Hääpari kävelee kujan läpi tullessaan kirkosta.

096-135

Hääväen järjestys kirkosta tullessa

Tuohon aikaan ajettiin hevosilla ja vaunuilla. Kaikilla hevosilla oli kellot. Ensimmäisissä vaunuissa ajoivat sulhasen kummivanhemmat.

135-156

Seremonia kirkossa

Koko hääseremonia oli hyvin kaunis, vaikuttava ja pitkä. En pysty edes kuvaamaan kuinka hieno seremonia oli. Sormuksenanto tapahtui messun lopussa.

156-207

Kunniakuja, kunniaportit

Hääsaattue hevosineen ja vaunuineen kirkosta morsiamen kotiin kulki kunniaporttien välistä. Naapurit ja tuttavat, jotka asuivat matkan varrella, olivat pystyttäneet kunniaportteja koko matkalle kirkosta morsiamen kotiin. Etenevän saattueen piti "maksaa" kunniaportit, maksu saattoi olla likööriä, kakkupala, lahja tms. Kunniaportit oli koristeltu kukkasilla. Kunniaportit olivat tarkastusasemia lähemmäksi morsiamen kotia; piti maksaa, jotta päästiin eteenpäin. Sulhasen kummivanhempien piti maksaa, sillä he ajoivat saattueen ensimmäisenä.

207-225

Häät yleensä morsiamen kotona, mutta ei aina

Joskus pidettiin häitä, jotka oli jaettu pidettäväksi kahdessa paikassa: morsiamen kotona ja sulhasen kotona. Joskus häät pidettiin sulhasen kotona. Silloin hääsaattueen kärjessä ajoivat morsiamen kummivanhemmat ja he maksoivat kunniaportteista.

225- 247

Rekisteröityminen neuvostovallan aikana

Mieleeni tulee hyvin vaikuttavia muistoja tapahtumista ennen häitä, häistä ja häiden jälkeen. Mielenkiintoisia muistoja tulee mieleeni. Neuvostovallan aikana ihmiset menivät naimisiin yksinkertaisesti vain rekisteröitymällä aviopariksi. He menivät erityiseen huoneeseen erityisessä rakennuksessa ja rekisteröityivät virallisesti. Mutta kirkkohäissä oli täysin erilainen tunnelma, se oli paljon syvällisempi. Tarkoitan kirkkohäitä ennen neuvostoaikaa.

247-324

Käytäntö neuvostovallan aikana

Neuvostovallan alkuvaiheissa rekisteröinti ei ollut niin näkyvää. Menin naimisiin vuonna 1951 ja häihini kuului kirkkojuhlallisuudet, vanhat tavat. Pikku hiljaa rekisteröinti syrjäytti kirkkohäät. 1960-luvulla kirkkohäihin jo puututtiin, kouluissa alettiin panna jarruja kirkon vaikutteille ja kirkon toiminnalle. 1966 muutimme Rekavaan ja osallistuimme muutamiin kirkkohäihin, joissa kaikki oli hyvin samantapaista kuin ennen vanhaan, mutta näki, että ne olivat periaatteessa muuttumassa. Ne jotka halusivat mennä naimisiin vanhalla tavalla tekivät sen hyvin hiljaisesti. Häitä pidettiin salaisesti ja minä viikonpäivänä tahansa. Koko häirituaalin järjestys muuttui, ihmiset alkoivat pitää häitä lauantaisin. Sunnuntai ei ollut mitään erikoista, silloin vain juotiin, koska häät olivat olleet lauantaina. Sunnuntaista tuli päivä, jolloin häät päättyivät. Salainen kirkkopalvelus pidettiin viikko virallisen rekisteröinnin jälkeen. Yhteys rekisteröinnin ja kirkkohäiden välillä ei ollut kovin vahva. Kirkollinen toimitus voitiin pitää periaatteessa milloin tahansa.

324-347

Rekisteröityminen Latvian itsenäisyyden aikana

Latvian aikana rekisteröiduttiin kuukautta ennen kirkkohäitä. Rekisteröinnillä oli erilainen merkitys kuin neuvostoaikana. Rekisteröinnissä pappi tiedotti kihlauksesta ja kysyi, oliko kenelläkään mitään naimisiinmenoa vastaan, oliko toista morsianta, oliko aviottomana syntyneitä lapsia jne. Kolme kertaa ennen häitä ilmoitettiin, että tämä ja tämä henkilö menevät naimisiin ja että avioliitosta tulee "puhdas" eikä sen suhteen ole ilmennyt ongelmia.

Kasetti n:o 3, a-puoli

000-076

Aamiaispöytä sunnuntaina

Aamiaispöydässä morsiamen kotona olivat kutsutut vieraat, läheisiä sukulaisia, ja he antoivat rahaa lahjaksi hääparille, sillä oli kallista mennä naimisiin. Pöydässä oli lautanen, jonka päällä oli nätti, pieni liina, ja vieraat laittoivat rahaa lautaselle. Sitten vieraat käittelivät morsianta, suutelevat kättä ja toivottavat onnea. Pöydässä oli koko ajan leipä ja kynttilät.

076-127

Leivän ja kynttilöiden merkitys, rahalahjat

Perinne oli, että pöydässä on aina leipää ja suolaa vieraille. Tällä oli pyhä ja symbolinen merkitys. Jokainen vieras antoi varojensa mukaan rahaa nuorelle parille, ei ollut kilpailua lahjojen suuruudesta. Rahan määrällä oli merkitystä, kun morsiamen sukulaiset yrittivät ostaa morsiamen takaisin hääseremonian lopussa sulhasen kotona.

127-232

Hääsaattueen järjestys

Ensimmäisenä ajoivat sulhasen kummivanhemmat, sillä kummisedän piti maksaa kunniaporteista ja mennä niistä ensimmäisenä. Jos häät olivat sulhasen kotona, ensimmäisenä ajoi morsiamen kummivanhemmat. Kummivanhemmat ajoivat yhdessä, mutta kummisetä oli tärkein henkilö, sillä hän maksoi kunniaporteista. Sulhasen kummivanhempien jälkeen tulivat morsiamen kummivanhemmat ja kolmantena hääpari.

Heitä ajoi morsiamen tai sulhasen veli. Morsiamen toi kirkkoon hänen veljensä ja sulhasen toi hänen veljensä. Hääparin jälkeen saattueessa tulivat muut sukulaiset.

232-319

Uskomukset, vuodenajat

Jos morsian unohtaa jotakin kotiin, esimerkiksi pääkoristeen, uskotaan, että hän ei ole sulhasensa arvoinen. On ollut myös tapauksia, jolloin hautajaisiin lähdettäessä kotiin on unohtunut jotakin. Se on merkki siitä, että joku toinen kuolee myös. Jotakin voi tapahtua, kun hevosta laitetaan valmiiksi ja se on huono merkki. Sää on tärkeä: jos hääpäivänä sataa se tarkoittaa, että morsiamella on vaikea elämä ja hän tulee itkemään. Elo-syyskuussa pidettiin eniten häitä. Marraskuussa, adventtiaikaan, ei juhlittu häitä, sillä oli paastonaika. Seitsemän viikkoa ennen pääsiäistä on myös paastonaika ja silloin ei myöskään juhlittu häitä.

319-344

Leipä ja suola

Kun hääväki oli saapunut kirkosta morsiamen kotiin, leipä leikattiin viipaleiksi ja kaikki saivat osansa. Tämä tapahtui sisällä talossa, kesällä ulkona. Leipä kynttilöiden välissä syötiin vasta häiden jälkeen.

344-432

Taikauskoiset tavat

Kun hääväki tulee kirkosta, odottavat morsiamen vanhemmat jo kotona. Kynttilät ovat pöydällä ja kakku. Kakku viipaloidaan, jotta kaikki saavat siitä palansa. Sulhanen kantaa morsiamen sisälle, hän ei mene, vaan aina kannetaan. Kynnyksellä on lautanen pyyhkeen alla ja sulhanen astuu sen päälle. Morsian katsoo kummalla jalalla sulhanen särkee lautasen; suotavaa olisi astua särkeä lautanen oikealla jalalla, sillä se tuo hyvää onnea ja hyvän elämän. "Laba" tarkoittaa "oikeaa" (myös "hyvää") ja on väärän vastakohta. Sulhanen siis yritti särkeä lautasen oikealla jalalla ja rikkimenneen lautasen palasista laskettiin tulevien lasten lukumäärä. Oli joitakin taikauskoisia tapoja, joiden uskottiin vaikuttavan tulevan lapsen sukupuoleen. Jos halusi poikalapsen, piti laittaa pieni keittiökirves pieluksen tai sängyn alle häyönä. Ensimmäisen lapsen toivottiin olevan poika. Ihmisillä oli hyvin vahva vakaumus siitä, että ensimmäisen lapsen pitäisi olla poika. Ajateltiin, että jos syntyi tyttö, seurasi häiriötä ja takaiskuja. Äiti sanoi, että on parempi saada poika, sillä työllä on vaikeampi elämä.

432-458

Laulu hääparia odottaessa

Vanhat naiset ja muu hääväki odottavat sisällä huoneessa, että sulhanen kantaa morsiamensa kynnyksen yli ja rikkoo sen päällä olevan lautasen. Kun he odottavat hääparia ulkona, he laulavat laulun. Laulu on sama pyhä laulu kuin aikaisemminkin. Lauluun osallistuu koko hääväki, sekä sulhasen että morsiamen sukulaiset.

458-495

Istumajärjestys hääpöydässä

Hääpari istuu kunniapöydässä. Vastakkaisella seinällä on pyhä kuva. Kunniapöydän molemmin puolin istuu vieraita, samoin huoneen sivuseinillä (Edwinin piirtämä kuva).

b-puoli

000-028

Illan vietto

Puolen yön jälkeen vanhempi hääväki menee nukkumaan. Nuori väki valvoo koko yön. He tekevät tuttavuutta toistensa kanssa ja tanssivat koko yön.

028-077

Toisen päivän aamu

Kun aamu tulee, nuoret herättävät muun häävään laulamalla ja tanssimalla. Sen jälkeen nuoret menevät peseytymään, he pesevät kasvonsa kulhossa ja sukulaiset heittävät kulhoon rahaa. Aina heillä ei ole rahaa. Nuoret peseytyvät ja menevät aamiaiselle. Aamiasen yhteydessä kaikki laulavat, eivät vain laulajanaiset.

077-112

Maanantain ateriat

Lounaan yhteydessä juodaan olutta. Maanantaina on kolme aterialla: aamiainen, lounas ja lähtöateria. Lähtöateriapöydässä on kylmiä ruokia. Ollutta juodaan koko ajan. Koko hääväki osallistui maanantain tapahtumiin.

112-148

Lähtöateria

Lähtöateria on makea jälkiruoka. Ne, jotka eivät lähde sulhasen kotiin, jättävät pieniä lahjoja ja rahaa pöytään. Ne, jotka lähtevät sulhasen mukana, eivät jätä lahjoja vaan vievät ne mukanaan. Tässä tilanteessa annettavat lahjat ovat käytännöllisiä kuten lapasia, sukkia, vaatteita. Häälahjat olivat aina käytännöllisiä.

148-178

Hääväki sulhasen kotiin

Vaimo lähtee sulhasen mukana sulhasen kotiin, mutta morsiamen vanhemmat eivät lähde hänen mukaansa. He vierailevat siellä torstaina. Koko hääväki lähtee sulhasen kotiin, vain morsiamen vanhemmat jäävät kotiinsa. Vastavihitty aviopari tulee morsiamen vanhempien jälkeen torstaina. Siis neljä päivää häiden jälkeen.

178-211

Lauluja lähtöaterian yhteydessä

Lähtöaterian yhteydessä lauletaan lauluja, aiheena morsiamen ero äidistään, meno vieraalle äidille. Jokainen, joka tietää laulun aiheeseen liittyen, laulaa. Morsian itkee. On tärkeää, että ihmiset katsovat itkeekö morsian vai ei. Hänen on ehdottomasti itkettävä, kun hän jättää vanhempansa ja menee sulhasen kotiin.

211-261

Häävään järjestys sulhasen kotiin mentäessä

Kummisetä ja -tätit ajavat ensimmäisenä sulhasen kotiin. Symboliset kunniaportit on koristeltu taidokkaasti kukilla ja tammenlehdillä joka puolelta, ne ovat hyvin runsaita taideteoksia. Niissä on merkkejä tai viirejä, joissa toivotetaan parhainta onnea uudelle parille. Morsiamen kummivanhempien piti maksaa porteista päästäkseen eteenpäin kohti sulhasen taloa. Minun mieheni isä oli kuollut ja hänen tilallaan oli minun kummisetä.

261-332

Saapuminen sulhasen kotiin

Sulhasen kotona oli myös kakkua ja makeaa leipää. Sitten annetaan lahjoja. Häväki oli ulkona, mutta jos satoi, väki oli sisällä. Sitten siirrytään sisälle ja sulhanen kantaa jälleen morsiamen sisälle. Jossakin paikoissa oli tapana rikkoa tässäkin lautanen, joissakin paikoissa ei. Toiset olivat taikauskaisia, toiset eivät. Väki lauloi saman laulun kuin oli laulettu morsiamen kotona, kun he odottavat sulhasen kantavan morsiamen sisälle. Ennen kuin mentiin sisälle, väki teki hääparista pilaa, esimerkiksi sulhaselle annettiin palanen puuta ja hänen piti tunnistaa polttopuu jne. Sen jälkeen mies kantaa vaimonsa sisälle huoneeseen.

332-370

Järjestelyt samanlaiset sekä morsiamen että sulhasen kotona

Viihdyttäminen riippui kummitäidin kekseliäisyydestä. Sisällä on täsmälleen samanlainen tilanne kuin mitä oli sulhasen kotona: kunniapöytä, sitä vastapäisellä seinällä pyhä kuva; samanlainen järjestely kuin morsiamen kotona. Pöydässä oli leipää, suolaa ja kynttilät. Kynttilät symbolisoivat elämän valoa. Leipä symbolisoi rikasta, vaurasta elämää.

370-474

Sulhasen kotona lauletaan nuoresta avioparista, morsiamesta

Keskellä huonetta oli tyhjää, vain kutsutut laulajat olivat siellä. Laulajat olivat tulleet kolmen-neljän kilometrin päästä naapurustosta, eikä ainoastaan naapurustosta vaan hyvin kaukaakin laulamaan. Samat laulajat olivat laulaneet morsiamen kotonakin. Laulajat tulivat kuinka kauas tahansa häävään mukana. Sulhasen kotona lauletaan lauluja uudesta parista, erityisesti morsiamen kohdistuvia arvostelulauluja, sillä tilanne on nyt hänelle uusi; hän on uudessa talossa. Sulhaselta kysellään, mistä hän löysi niin huonon morsiamen. Laulajat laulavat morsiamen hyvästä äidistä, jonka tytär jätti. Äiti oli kuin mehiläinen, joka teki ahkerasti töitä ja tämän äidin tytär jätti. Uusi äiti on kuin tulikipinä. Morsiamen ei edes kannata uneksia tulevaisuuden uuden talon emännäksi, uusi äiti on avainten haltija. Laulut olivat hyvin vakavia ja menivät suoraan sydämeen. Morsian itki ja tunsu tulleen loukatuksi. Laulut eivät olleet ainoastaan hauskoja ja viihdyttäviä, vaan niillä voitiin myös loukata ihmistä. Saattoi olla sellainen tilanne, että morsiamen sukulaiset olivat tulleet toiselta alueelta ja eivät tunteneet lauluja, joita laulettiin sulhasen kotona. Häävieraat laulavat aina sekä morsiamen kotona että sulhasen kotona. Morsiamen sukulaiset arvostelevat lauluillaan sulhasta sulhasen kotona. Laulajaryhmä ja muut vieraat laulavat yhdessä. Sulhasen kotona laulaminen alkoi maanantaina iltapäivällä. Morsiamen pääkoriste riisutaan keskiyöllä. Tähän tilanteeseen on monta laulua.

474-488

Sakina laulaa.

488-493

Tämä laulu laulettiin pääkoristeen poisoton yhteydessä.

Kasetti n:o 4, a-puoli

000-171

Pääkoristeen poisottaminen

Sulhanen otti pääkoristeen pois morsiamen päästä täsmälleen kello 12 yöllä, sulhasen kotona. Sulhanen ottaa pääkoristeen pois ja antaa sen vaimon sisarelle tai hänen serkulle, jotta hänestä tulisi seuraava morsian. Sitten nuori pari tanssii valssin. Pääkoristeita oli kaksi. Ne olivat samasta materiaalista, pieni oli pääläelä ja sen ympärillä oli suurempi. Tosiasiassa koristeita on yksi, jossa on kaksi osaa. Keskiyöllä kummitäti ottaa pienen koristeen pois morsiamen pääläeltä ja laittaa sen kulhoon ja kulhon sivuun. Pienempi seppäle on kiinnitetty suurempaan hiusneuloilla. Kummitäti ottaa hiusneulat pois morsiamen hiuksista ja sulhanen ottaa suuremman seppeleen. Nyt kummitäti antaa morsiamelle takaisin pienemmän seppeleen, joka laitetaan paperiin ja morsian pitää sen muistona häistä. Häiden jälkeen hän laittaa sen kaappiin. Seppäle säilytetään, sillä se tuottaa onnea, se on onnen symboli. Pienempi seppäle tuo onnea, jos sitä kannettiin arvokkaasti hääseremonian aikana. Mutta oli myös tapauksia, joissa morsiamella oli menneisyys: hänellä oli ollut sukupuolisuhteita ennen häitä tai hän oli tehnyt jotain muuta laitonta. Tällainen morsian ei ollut oikeutettu pitämään pienempää seppellettä päässään, suurempaa kyllä. Morsiamen kummitäti ei sallinut pienemmän seppeleen pitoa tällaisessa tapauksessa. Pienempi seppäle oli ainoastaan nuorelle morsiamelle, joka oli neitsyt.

171-206

Morsiamen lahjat sukulaisilleen

Keskiyön seremonian jälkeen morsian antaa lahjoja kaikille sukulaisille, ensimmäisenä lähimmille sukulaisille ja myöhemmin muille. Hän tarvitsi paljon lahjoja. Jos hänellä oli kaksitoista miespuolista serkkua, hän tarvitsi kahdettoista lapaset. Häissä oli kaksitoista paria miehiä, jotka olivat serkkuja ja ystäviä.

206-257

Naisväen vaatteiden vaihto

Lahjojen antamisen jälkeen on makea jälkiruokapöytä. Keskiyön seremonian jälkeen on tanssia ja laulua. Nuori pari menee nukkumaan ja muu nuori väki jatkaa juhlimista. Nuori pari herätetään aamulla kovalla metelillä. Naisvieraat vaihtavat vaatteensa keskiyön seremonian jälkeen ja morsian vaihtaa vaattensa myös. Morsiamen kummitäti ottaa pois morsiamelta valkoisen hääpuvun ja pukee hänet vaimoksi. Hänelle laitetaan miesten lakki ja piippu, ja esiliina. Hänet puetaan kuten kotirouva.

257-306

Morsiamen sukulaiset yrittävät ostaa morsiamen takaisin

Morsiamen sukulaiset yrittävät ostaa morsiamen takaisin. Seuraavana aamuna hääväki tanssii valssin, kaikki tanssivat. Yhdeltä tai kahdelta on lounas. Lähtöpöydän jälkeen järjestetään uusi pöytä, jossa on kynttilöitä ja kulhoja, ja kaikki laittavat lahjoja ja rahaa niihin. Morsiamen sukulaiset yrittävät ostaa morsiamen takaisin näillä lahjoilla ja rahalla, jokainen vuorollaan. Tämä on viimeinen tapahtuma.

306-330

Kotiinlähtö

Sitten nämä laulajanaiset laulavat ja ajavat ihmiset koteihinsa luutien kanssa. Ei ole enää mitään syötävää ja juhlat ovat loppuneet. Laulajat laulavat kuinka hyviä he ovat. He laulavat koko ajan, koko häiden ajan.